శ్రీరస్తు.

[illegible]

[illegible] - [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ముద్రింపఁబడినది.

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

కా ల ౦ జ్ఞా న ది పి కా.

[illegible]

అథ సంస్కృతవిభక్తివచనాని శ్లోకరూపేణ స్పష్టీక్రియంతే.

శ్లో॥ స్వౌజసమౌట్ఛస్టాభ్యాం భిస్ఙేభ్యాంభ్యస్ఙసిభ్యాంభ్యస్ |
ఙసోసాఙ్ఙ్యోస్సుపాత్యైః క్రమాజ్జ్ఞేయావిభక్తయః ఇతి॥

సంస్కృతవిభక్తులు.			ఆంధ్రవిభక్తులు.	విభక్తినామములు.
ఏ.	ద్వి.	బ.		
సు	ఔ	జస్	డు, ము, వు, లు	ప్రథమావిభక్తిః
అమ్	ఔట్	శస్	ని, ను, ల, కూర్చి	ద్వితీయావిభక్తిః
టా	భ్యామ్	భిస్	చేత, చే, తోడ, తో	తృతీయావిభక్తిః
ఙే	భ్యామ్	భ్యస్	కొఱకు, కై	చతుర్థీవిభక్తిః
ఙసి	భ్యామ్	భ్యస్	వలన, కంటె	పంచమీవిభక్తిః
ఙస్	ఓస్	ఆమ్	కి, కు, యొక్క, లో, పల	షష్ఠీవిభక్తిః
ఙి	ఓస్	సుప్	అందు, ఇందు, న	సప్తమీవిభక్తిః

లోకమునందు - అస్మన్మాతావలంబులగు సకలసజ్జను
లకు సంస్కృత విద్యాధ్యయనమందాసక్తి గలిగియుండి
యు తత్సాధక గ్రంథములు లేఖక జనితవర్ణ వ్యత్యా
సాది స్ఖాలిత్యములచే మిగుల దుర్జ్ఞేయంబులుగా నుండు
టవలన పురుషార్థ చతుష్టయ సాధకంబగు నీవిద్యదుర
వగాహంబని కొందఱు ప్రారంభించనే యున్నారు -
కొందఱు కొంత కాలము వఱకుఁ జదివియు సాధకగ్రంథ
ములు సుబద్ధములుగా నుండని హేతువుచేతనే సంస్కృ
తవిద్యయందు స్వల్ప జ్ఞానవంతులై - శబ్దసమాసాదుల
యందు సందేహము గలవారలై యున్నారు - బుద్ధిమం
తులగు మఱి కొందఱు అట్లు దుర్జ్ఞేయములుగా నున్న
గ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అం
దు జ్ఞానము గలిగిన పిమ్మట శబ్దశాస్త్రముం జదివి శబ్దం
బుల రూపభేదములను సమాసవిగ్రహాదుల నిర్ణయంబు
ను ధాతువుల రూపంబులును దెలిసికొనుచున్నారు -
ఇట్లనేక హేతువులచేత నీవిద్య బహుకష్ట సాధ్యముగా
నున్నదిగాన బాలులకు చిరకాల శ్రమమునొంది పఠించి
నపిమ్మట తెలియఁదగిన యీ విషయములను విద్యారంభ

ము చేసిన కొంతకాలమునకే కరతలామలకమువలె ననా యాసముగఁ దెలియజేసెడి గ్రంథమును ముద్రాక్షరాంకితము జేయుట విశిష్ట శిష్టజనా నందకరంబని తలంచి విశేషజ్ఞులగు పండితుల సాహాయ్యముచేత వ్యాకరణ శాస్త్రమును చక్కఁగా పరిశోధించి అందు పరిష్కృతంబులైన యనేకశబ్దముల రూపభేదంబులు స్పష్టంబులగు నటుల నీ గ్రంథమందు తొలుత బాలుర కనుకూలంబగు నజంత హలంత సాధారణ విశేషశబ్దంబులును, అర్థములతో జదువుటకును సమాసోదాహరణముల స్పష్టముగా దెలుసుకొనుటకు నుపయోగించునటుల శ్లోకరూపముగా జేయంబడి యున్న సమాసకుసుమావళియను గ్రంథంబును - పిదపబాలురకు తిఙంత ధాతువుల మార్గము దెలియునటుల పరస్మైపదములలో సత్తార్థకంబైన భూధాతువును ఆత్మనేపదములో వృద్ధ్యర్థకంబైనవీధాతువును ఉభయపదములలో దీప్త్యర్థకంబైన రాజృధాతువును ఇత్యాది విషయములను జేర్చ యీగ్రంధము ముద్రాంకితము చేయబడియె.

ఇదియునుంగాక - కొన్నిశబ్దంబులు బహువిధరూప భేదములు గలవిగానున్నవి - అట్టిశబ్దంబులు శబ్దశాస్త్రా నభిజ్ఞులకు మిగుల దురవగాహములుగానుండును - అందు కొన్ని శబ్దంబులీక్రింద ప్రదర్శింపబడుచున్నవి - అవియే వన్నన.

ఇకారాంతఃపుంలింగ ఔడులోమిశబ్దః.

(ఉడులోమాఖ్యునికుమారుడు-)

అవుడులోమిః	అవుడులోమీ	ఉడులోమాః
హే అవుడులోమే	హే అవుడులోమీ	హే ఉడులోమాః
అవుడులోమిం	అవుడులోమీ	ఉడులోమాన్
అవుడులోమినా	అవుడులోమిభ్యాం	ఉడులోమైః
అవుడులోమయే	అవుడులోమిభ్యాం	ఉడులోమేభ్యం
అవుడులోమేః	అవుడులోమిభ్యాం	ఉడులోమేభ్యః
అవుడులోమేః	అవుడులోమ్యోః	ఉడులోమానాం
అవుడులోమౌ	అవుడులోమ్యోః	ఉడులోమేషు

ఏవం ఆత్రేయః అత్రేయౌ అత్రయః-ఐక్ష్వాకః ఐక్ష్వాకౌ ఇక్ష్వాకవః ఇత్యాదయశ్శబ్దాస్సర్వేనాగంతవ్యాః

శ్లో॥ గవాక్ఛబ్దస్యరూపాణి క్లీబేర్చాగతిభేదతః।
అసంధ్యవఙ్ పూర్వరూపైర్నవాధింశతంమతం॥

చకారాంతనపుంసకలింగో గవాక్ఛబ్దః.

గవాక్
గవాగ్
గోఅక్
గోఅగ్ — గోచీ
గోక్ — గవాఞ్చి — గవాఞ్చి
గోగ్ — గోఅఞ్చి — గోఅఞ్చి
ఇతిగతౌషట్ — గోఞ్చి — గోఞ్చి
గవాఙ్
గోఅఙ్
గోఙ్

ఇతిపూజాయాంత్రీణి.

ఏవంద్వితీయావిభక్తావపి-

	గవాగ్భ్యాం	గవాగ్భిః
గోచా	గోఅగ్భ్యాం	గోఅగ్భిః
గవాఞ్చా	గోగ్భ్యాం	గోగ్భిః
గోఅఞ్చా	గవాఙ్భ్యాం	గవాఙ్భిః
గోఞ్చా	గోఅఙ్భ్యాం	గోఅఙ్భిః
	గోఙ్భ్యాం	గోఙ్భిః

		గవాగ్భ్యః
గోచే		గోఅగ్భ్యః
గవాఞ్చే	భ్యాంప్రాగ్వత్	గోగ్భ్యః
గోఅఞ్చే		గవాఙ్భ్యః
గోఞ్చే		గోఅఙ్భ్యః
		గోఙ్భ్యః

గోచః	
గవాఞ్చః	భ్యాంప్రాగ్వత్, భ్యసిప్రాగ్వత్-
గోఅఞ్చః	
గోఞ్చః	

జసి - జసివత్

	గోచాః గవాఞ్చః గోఅఞ్చః గోఞ్చః		గోచాం గవాఞ్చాః గోఅఞ్చాం గోఞ్చాం గవాక్షు గోఅక్షు
గోచి గవాఞ్చి గోఅఞ్చి గోఞ్చి	ఓసిప్రాగ్వత్		గోక్షు గవాఙ్క్షు గోఅఙ్క్షు గోఙ్క్షు గవాఙ్‌క్షు గోఅఙ్‌క్షు గోఙ్‌క్షు

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

అజంతపుంలింగ సాధారణశబ్దాః.

అకారాంతః పుంలింగో రామశబ్దః.

ఏకవచనం-	ద్వివచనం-	బహువచనం-	
రామః	రామౌ	రామాః	ప్రథమావిభక్తిః
హే రామ	హే రామౌ	హే రామాః	సంబోధనప్రథమావిభక్తిః
రామం	రామౌ	రామాన్	ద్వితీయావిభక్తిః
రామేణ	రామాభ్యాం	రామైః	తృతీయావిభక్తిః
రామాయ	రామాభ్యాం	రామేభ్యః	చతుర్థీవిభక్తిః
రామాత్	రామాభ్యాం	రామేభ్యః	పంచమీవిభక్తిః
రామస్య	రామయోః	రామాణాం	షష్ఠీవిభక్తిః
రామే	రామయోః	రామేషు	సప్తమీవిభక్తిః

ఏవం - కృష్ణః - గోవిందః - ముకుందః - ఇత్యాదయః.

౧౪

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః

	వచనార్థములు	వచన .. విభక్తి
రామః	రాముడు	ప్రథమైకవచనం
రామౌ	ఇద్దరు రాములు	ప్రథమాద్వివచనం
రామాః	బహు రాములు	ప్రథమాబహువచనం
హే రామ	ఓ రామా	సంబోధనప్రథమైకవచనం-సంబుద్ధి
హే రామౌ	ఓయిద్దరు రాములార	సంబోధనప్రథమాద్వివచనం
హే రామాః	ఓబహు రాములార	సంబోధనప్రథమాబహువచనం
రామం	రాముని	ద్వితీయైకవచనం
రామౌ	ఇద్దరు రాముల	ద్వితీయాద్వివచనమ్
రామాన్	బహు రాముల	ద్వితీయాబహువచనం
రామేణ	రామునిచేత	తృతీయైకవచనం
రామాభ్యాం	ఇద్దరు రాములచేత	తృతీయాద్వివచనం
రామైః	బహు రాములచేత	తృతీయాబహువచనం
రామాయ	రామునికొఱకు	చతుర్థ్యేకవచనం

రామాభ్యాం	ఇద్దరు రాములకొఱకు	చతుర్థీద్వివచనం
రామేభ్యః	బహు రాములకొఱకు	చతుర్థీబహువచనం
రామాత్	రామునివలన	పంచమ్యేకవచనం
రామాభ్యాం	ఇద్దరు రాములవలన	పంచమీద్వివచనం
రామేభ్యః	బహు రాములవలన	పంచమీబహువచనం
రామస్య	రాముని యొక్క	షష్ఠ్యేకవచనం
రామయోః	ఇద్దరు రాముల యొక్క	షష్ఠీద్వివచనం
రామాణాం	బహు రాముల యొక్క	షష్ఠీబహువచనం
రామే	రామునియందు	సప్తమ్యేకవచనం
రామయోః	ఇద్దరు రాములయందు	సప్తమీద్వివచనం
రామేషు	బహు రాములయందు	సప్తమీబహువచనం

ఇత్తెరంగున నెల్ల శబ్దంబులకు - వచనసంఖ్యంబుల యన్వితార్థంబుల సూచింపవలయు.

అజన్తస్త్రీలింగసాధారణశబ్దాః-

ఇకారాన్తః పుంలింగో హరిశబ్దః - విష్ణువు-

	ద్వి	బ
హరిః	హరీ	హరయః
హేహరే	హేహరీ	హేహరయః
హరిం	హరీ	హరీన్
హరిణా	హరిభ్యాం	హరిభిః
హరయే	హరిభ్యాం	హరిభ్యః
హరేః	హరిభ్యాం	హరిభ్యః
హరేః	హర్యోః	హరీణాం
హరౌ	హర్యోః	హరిషు

ఏవం - కవిః - అగ్నిః - రవిః - దాశరథిః-

ఉకారాంతః పుంలింగ శ్శంభుశబ్దః - శివుడు-

శంభు	శంభూ	శంభవః
హేశంభో	హేశంభూ	హేశంభవః
శంభుం	శంభూ	శంభూన్
శంభునా	శంభుభ్యాం	శంభుభిః
శంభవే	శంభుభ్యాం	శంభుభ్యః
శంభో	శంభుభ్యాం	శంభుభ్యః

శంభోః	శంభ్వోః	శంభూనాం
శంభౌ	శంభ్వోః	శంభుషు

ఏవం-విష్ణుః- భానుః- విధుః- ఇత్యాదయః-

ఋకారాంతపుంలింగో ధాతృశబ్దః బ్రహ్మ-

ధాతా	ధాతారౌ	ధాతారః
హే ధాతః	హే ధాతారౌ	హే ధాతారః
ధాతారం	ధాతారౌ	ధాతౄన్
ధాత్రా	ధాతృభ్యాం	ధాతృభిః
ధాత్రే	ధాతృభ్యాం	ధాతృభ్యః
ధాతుః	ధాతృభ్యాం	ధాతృభ్యః
ధాతుః	ధాత్రోః	ధాతౄణాం
ధాతరి	ధాత్రోః	ధాతృషు

ఏవం- శంస్తా- కర్తా- ఇత్యాదయః-

ఋకారాంతఃపుంలింగః- పితృశబ్దః-తండ్రి-

పితా	పితరౌ	పితరః
హే పితః	హే పితరౌ	హే పితరః
పితరం	పితరౌ	పితౄన్

శేషం-ధాతృశబ్దవత్.

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః-

ఏవం-జామాతా- భ్రాతా- ఇత్యాదయః-

ఓకారాంతః పుంలింగో గోశబ్దః - వృషభః-

గౌః	గావౌ	గావః
హే గౌః	హే గావౌ	హే గావః
గాం	గావౌ	గాః
గవా	గోభ్యాం	గోభిః
గవే	గోభ్యాం	గోభ్యః
గోః	గోభ్యాం	గోభ్యః
గో	గవోః	గవాం
గవి	గవోః	గోషు

ఏవం - సుద్యాః స్మృతా - ఇత్యాదయః-

ఇత్యజంతపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

అజంతస్త్రీలింగ సాధారణశబ్దాః-

ఆకారాంత స్త్రీలింగో రమాశబ్దః- లక్ష్మీః-

రమా	రమే	రమాః
హే రమే	హే రమే	హే రమాః
రమాం	రమే	రమాః

రమయా	రమాభ్యాం	రమాభిః
రమాయై	రమాభ్యాం	రమాభ్యః
రమాయాః	రమాభ్యాం	రమాభ్యః
రమాయాః	రమయోః	రమాణాం
రమాయాం	రమయోః	రమాసు

ఏవం-సీతా- భామా- పద్మా ఇత్యాదయః-

ఇకారాంత స్త్రీలింగో మతిశబ్దః-బుద్ధి-

మతిః	మతీ	మతయః
హేమతే	హేమతీ	హేమతయః
మతిం	మతీ	మతీః
మత్యా	మతిభ్యాం	మతిభిః
మత్యై / మతయే	మతిభ్యాం	మతిభ్యః
మత్యాః / మతేః	మతిభ్యాం	మతిభ్యః
మత్యాః / మతేః	మత్యోః	మతీనాం

అజన్త స్త్రీలిఙ్గ సాధారణశబ్దాః-

మత్యాం మతౌ	మత్యోః	మతిషు

ఏవం- రుచిః- ఘృణిః- ఇత్యాదయః-

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో గౌరీశబ్దః- పార్వతి-

గౌరీ	గౌర్యౌ	గౌర్యః
హే గౌరి	హే గౌర్యౌ	హే గౌర్యః
గౌరీం	గౌర్యౌ	గౌరీః
గౌర్యా	గౌరీభ్యాం	గౌరీభిః
గౌర్యై	గౌరీభ్యాం	గౌరీభ్యః
గౌర్యాః	గౌరీభ్యాం	గౌరీభ్యః
గౌర్యాః	గౌర్యోః	గౌరీణాం
గౌర్యాం	గౌర్యోః	గౌరీషు

ఏవం- వాణీ- నదీ-ఇత్యాదయః-

ఉకారాంత స్త్రీలింగో ధేనుశబ్దః - ఆవు-

ధేనుః	ధేనూ	ధేనవః
హే ధేనో	హే ధేనూ	హే ధేనవః
ధేనుం	ధేనూ	ధేనూః
ధేన్వా	ధేనుభ్యాం	ధేనుభిః

ధేనవై / ధేనవే	ధేనుభ్యాం	ధేనుభ్యః
ధేన్వాః / ధేనోః	ధేనుభ్యాం	ధేనుభ్యః
ధేన్వాః / ధేనోః	ధేన్వోః	ధేనూనాం
ధేన్వాం / ధేనౌ	ధేన్వోః	ధేనుషు

ఏవం- తనుః- ఇషుః- పటుః- ఇత్యాదయః-

ఊకారాంత స్త్రీలింగో వధూశబ్దః-ఆఁడుది-

వధూః	వధ్వౌ	వధ్వః
హేవధు	హేవధ్వౌ	హేవధ్వః
వధూం	వధ్వౌ	వధూః
వధ్వా	వధూభ్యాం	వధూభిః
వధ్వై	వధూభ్యాం	వధూభ్యః
వధ్వాః	వధూభ్యాం	వధూభ్యః
వధ్వాః	వధ్వోః	వధూనాం
వధ్వాం	వధ్వోః	వధూషు

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః-
ఏవం తనూః - చమూః- ఇత్యాదయః-
ఋకారాంత స్త్రీలింగో మాతృశబ్దః-తల్లి -

మాతా	మాతారః
హేమాతః	హేమాతారః
మాతరం	మాతౄః

శేషం-ధాతృశబ్దవత్-ఏవంయాతా ననాన్దా దుహితా
ఇత్యజంత స్త్రీలింగసాధారణశబ్దాః-
అథాజంతనపుంసకలింగ సాధారణశబ్దాః-
అకారాంతనపుంసకలింగో జ్ఞానశబ్దః-తెలివి-

జ్ఞానం	జ్ఞానే	జ్ఞానాని
హేజ్ఞాన	హేజ్ఞానే	హేజ్ఞానాని
జ్ఞానం	జ్ఞానే	జ్ఞానాని
జ్ఞానేన	జ్ఞానాభ్యాం	జ్ఞానైః
జ్ఞానాయ	జ్ఞానాభ్యాం	జ్ఞానేభ్యః
జ్ఞానాత్	జ్ఞానాభ్యాం	జ్ఞానేభ్యః
జ్ఞానస్య	జ్ఞానయోః	జ్ఞానానాం
జ్ఞానే	జ్ఞానయోః	జ్ఞానేషు

ఏవం-ధనం-ఫలం-ఇత్యాదయః-

ఇకారాంతనపుంసకలింగశ్శుచిశబ్దః-పరిశుద్ధము-

శుచి	శుచినీ	శుచీని
హేశుచే హేశుచి	హేశుచినీ	హేశుచీని
శుచి	శుచినీ	శుచీనీ
శుచినా	శుచిభ్యాం	శుచిభిః
శుచినే శుచయే	శుచిభ్యాం	శుచిభ్యః
శుచినః శుచేః	శుచిభ్యాం	శుచిభ్యః
శుచినః శుచేః	శుచినోః శుచ్యోః	శుచీనాం
శుచిని శుచౌ	శుచినోః శుచ్యోః	శుచిషు

ఏవంశివతాలి-నీలరుచి ఇత్యాదయోభాషితపుంస్కాః-

ఇకారాంతనపుంసకలింగోవారిశబ్దః- ఉదకము-

వారి	వారిణీ	వారీణి

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః-

హే వారే / హే వారి	హే వారిణీ	హే వారీణి
వారి	వారిణీ	వారీణి
వారిణా	వారిభ్యాం	వారిభిః
వారిణే	వారిభ్యాం	వారిభ్యః
వారిణః	వారిభ్యాం	వారిభ్యః
వారిణః	వారిణోః	వారీణాం
వారిణి	వారిణోః	వారిషు

ఏవం-క్రోష్ట్రి - పాదపాణి - హరహాత్రి-
ఇత్యాదయోఽభాషితపుంస్కాః-
ఊకారాన్తనపుంసకలిఙ్గో మృదుశబ్దః-మెత్తని -

మృదు	మృదునీ	మృదూని
హే మృదో / హే మృదు	హే మృదునీ	హే మృదూని
మృదు	మృదునీ	మృదూని
మృదునా	మృదుభ్యాం	మృదుభిః
మృదునే / మృదవే	మృదుభ్యాం	మృదుభ్యః

మృదునః మృదోః	మృదుభ్యాం	మృదుభ్యః
మృదునః మృదోః	మృదునోః మృద్వోః	మృదూనాం
మృదుని మృదౌ	మృదునోః మృద్వోః	మృదుషు

ఏవం-పటు-హృదయాళు-ఇత్యాదయోభాషితపుంస్కాః-

ఉకారాంత నపుంసకలింగో మధుశబ్దః - తేనె-

మధు	మధునీ	మధూని
హేమధో హేమధు	హేమధుని	హేమధూని
మధు	మధునీ	మధూని
మధునా	మధుభ్యాం	మధుభిః
మధునే	మధుభ్యాం	మధుభ్యః
మధునః	మధుభ్యాం	మధుభ్యః
మధునః	మధునోః	మధూనాం
మధునీ	మధునోః	మధుషు

ఏవం-అంబు-జత్రు-శ్మశ్రు-ఇత్యాదయోఽభాషితపుంస్కాః-

ఋకారాంతనపుంసకలింగః కర్తృశబ్దః-చేయునది-

కర్తృ	కర్తృణీ	కర్తౄణి
హేకర్తృ / హేకర్తః	హేకర్తృణీ	హేకర్తౄణి
కర్తృ	కర్తృణీ	కర్తౄణి
కర్తృణా / కర్త్రా	కర్తృభ్యాం	కర్తృభిః
కర్తృణే / కర్త్రే	కర్తృభ్యాం	కర్తృభ్యః
కర్తృణః / కర్తుః	కర్తృభ్యాం	కర్తృభ్యః
కర్తృణః / కర్తుః	కర్తృణోః / కర్త్రోః	కర్తౄణాం
కర్తృణి / కర్తరి	కర్తృణోః / కర్త్రోః	కర్తృషు

ఏవం-జ్ఞాతృ-గంతృ - ఇత్యాదయః-

ఇత్యజంతనపుంసకలింగ సాధారణశబ్దాః-

అర్థహలంత పుంలింగసాధారణశబ్దాః-

చకారాంతపుంలింగో జలముక్ఛబ్దః - మేఘము-

జలముక్	జలముచౌ	జలముచః
హేజలముక్	హేజలముచౌ	హేజలముచః
జలముచం	జలముచౌ	జలముచః
జలిముచా	జలముగ్భ్యాం	జలముగ్భిః
జలముచే	జలముగ్భ్యాం	జలముగ్భ్యః
జలముచః	జలముగ్భ్యాం	జలముగ్భ్యః
జలముచః	జలముచోః	జలముచాం
జలముచి	జలముచోః	జలముక్షు

ఏవం - సువాక్ - పయోముక్ - ఇత్యాదయః-

జకారాంతః పుంలింగో భిషక్ఛబ్దః - వైద్యుడు-

భిషక్	భిషజౌ	భిషజః
హేభిషక్	హేభిషజౌ	హేభిషజః
భిషజం	భిషజౌ	భిషజః
భిషజా	భిషగ్భ్యాం	భిషగ్భిః
భిషజే	భిషగ్భ్యాం	భిషగ్భ్యః
భిషజః	భిషగ్భ్యాం	భిషగ్భ్యః

హాలన్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

భిషజః	భిషజోః	భిషజాం
భిషజి	భిషజోః	భిషక్షు

ఏవం - తన్మాత్రక్ - ఋత్విక్ - ఇత్యాదయః-

తకారాంతఃపుంలింగో మరుచ్ఛబ్దః - వాయువు-

మరుత్	మరుతౌ	మరుతః
హేమరుత్	హేమరుతౌ	హేమరుతః
మరుతం	మరుతౌ	మరుతః
మరుతా	మరుద్భ్యాం	మరుద్భిః
మరుతే	మరుద్భ్యాం	మరుద్భ్యః
మరుతః	మరుద్భ్యాం	మరుద్భ్యః
మరుతః	మరుతోః	మరుతాం
మరుతి	మరుతోః	మరుత్సు

ఏవం-ఇంద్రజిత్-సోమసుత్-భాష్యకృత్-జకుత్-
జాగ్రత్-దరిద్రత్-శాసత్-చకాసత్-దధత్-దదత్
జుహ్వత్-బిభ్యత్-బోభువత్-ఇత్యాదయః-

తకారాంతః పులింగః పచచ్ఛబ్దః - వంటవాడు-

పచన్	పచంతౌ	పచంతః
పచంతం	పచంతౌ	పచతః

శేషంమరుచ్ఛబ్దవత్-

ఏవం-భవన్-అదన్-దీవ్యన్-సున్వన్-తుదన్-
రుందన్-కుర్వన్-క్రీణన్-కారయన్-చికీర్షన్-
పుత్రీయన్-ఇత్యాదయః-

తకారాంతఃపుంలింగో ధీమచ్ఛబ్దః- బుద్ధిమంతుఁడు-

ధీమాన్	ధీమంతౌ	ధీమంతః
హేధీమన్	హేధీమంతౌ	హేధీమంతః
ధీమంతం	ధీమంతౌ	ధీమతః

శేషంమరుచ్ఛబ్దవత్-

ఏవంగుణవాన్-భవాన్-ఇత్యాదయః-

తకారాంతఃపుంలింగో మహచ్ఛబ్దః- గొప్పవాఁడు-

మహాన్	మహాంతౌ	మహాంతః
హేమహన్	హేమహాంతౌ	హేమహాంతః
మహాంతం	మహాంతౌ	మహతః

శేషంమరుచ్ఛబ్దవత్-

దకారాంతఃపులింగో దివిషచ్ఛబ్దః- దేవత-

దివిషత్	దివిషదౌ	దివిషదః
హేదివిషత్	హేదివిషదౌ	హేదివిషదః

అథ హలన్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

దివిషం	దివిషదౌ	దివిషదః
దివిషదా	దివిషద్భ్యాం	దివిషద్భిః
దివిషదే	దివిషద్భ్యాం	దివిషద్భ్యః
దివిషదః	దివిషద్భ్యాం	దివిషద్భ్యః
దివిషదః	దివిషదోః	దివిషదాం
దివిషది	దివిషదోః	దివిషత్సు

ఏవం-వేదవిత్- క్రవ్యాత్- ఇత్యాదయః-

నకారాంతః పుంలింగో రాజన్ శబ్దః-రాజు-

రాజా	రాజానౌ	రాజానః
హే రాజన్	హే రాజానౌ	హే రాజానః
రాజానం	రాజానౌ	రాజ్ఞః
రాజ్ఞా	రాజభ్యాం	రాజభిః
రాజ్ఞే	రాజభ్యాం	రాజభ్యః
రాజ్ఞః	రాజభ్యాం	రాజభ్యః
రాజ్ఞః	రాజ్ఞోః	రాజ్ఞాం
రాజ్ఞి / రాజని	రాజ్ఞోః	రాజసు

ఏవం-సుత్రామా-వృషా-మహిమా- ఇత్యాదయః-

హలన్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

నకారాంతః పుంలింగ ఆత్మన్ శబ్దః- తాను-

ఆత్మా	ఆత్మానౌ	ఆత్మానః
హే ఆత్మన్	హే ఆత్మానౌ	హే ఆత్మానః
ఆత్మానం	ఆత్మానౌ	ఆత్మనః
ఆత్మనా	ఆత్మభ్యాం	ఆత్మభిః
ఆత్మనే	ఆత్మభ్యాం	ఆత్మభ్యః
ఆత్మనః	ఆత్మభ్యాం	ఆత్మభ్యః
ఆత్మనః	ఆత్మనోః	ఆత్మనాం
ఆత్మని	ఆత్మనోః	ఆత్మసు

ఏవం వర్మా పాప్మా యజ్వా సహకృత్వా- ఇత్యాదయః-

నకారాంతః పుంలింగో గుణిన్ శబ్దః - గుణవంతుడు-

గుణీ	గుణినౌ	గుణినః
హే గుణిన్	హే గుణినౌ	హే గుణినః
గుణినం	గుణినౌ	గుణినః
గుణినా	గుణిభ్యాం	గుణిభిః
గుణినే	గుణిభ్యాం	గుణిభ్యః
గుణినః	గుణిభ్యాం	గుణిభ్యః
గుణినః	గుణినోః	గుణినాం

గుణిని	గుణినోః	గుణిషు

ఏవం-యశస్వీ-కరీ-ఇత్యాదయః-

శకారాంతః పుంలింగో విట్ఛబ్దః-మనుష్యుఁడు-

విట్	విశౌ	విశః
హేవిట్	హేవిశౌ	హేవిశః
విశం	విశౌ	విశః
విశా	విడ్భ్యాం	విడ్భిః
విశే	విడ్భ్యాం	విడ్భ్యః
విశః	విడ్భ్యాం	విడ్భ్యః
విశః	విశోః	విశాం
విశి	విశోః	విట్సు

ఏవం-భ్రాట్ - సృట్ - ఇత్యాదయః-

భ్రష్టుఁడు- సృజించువాఁడు-

షకారాంతః పుంలింగో ద్విట్ఛబ్దః- శత్రువు-

ద్విటత్	ద్విషౌ	ద్విషః
హేద్విట్	హేద్విషౌ	హేద్విషః
ద్విషం	ద్విషౌ	ద్విషః
ద్విషా	దిడ్భ్యాం	ద్విడ్భిః

హల న్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

ద్విషే	ద్విడ్భ్యాం	ద్విడ్భ్యః
ద్విషః	ద్విడ్భ్యాం	ద్విడ్భ్యః
ద్విషః	ద్విషోః	ద్విషాం
ద్విషి	ద్విషోః	ద్విట్సు

ఏవం-రత్నముట్- సితత్విట్- ఇత్యాదయః-

సకారాంతః పుంలింగో వేధశ్శబ్దః-బ్రహ్మ-

వేధాః	వేధసౌ	వేధసః
హే వేధః	హే వేధసౌ	హే వేధసః
వేధసం	వేధసౌ	వేధసః
వేధసా	వేధోభ్యాం	వేధోభిః
వేధసే	వేధోభ్యాం	వేధోభ్యః
వేధసః	వేధోభ్యాం	వేధోభ్యః
వేధసః	వేధసోః	వేధసాం
వేధసి	వేధసోః	వేధస్సు

ఏవం-చంద్రమాః- ఇత్యాదయః-

సకారాంతః పుంలింగః శ్రేయశ్శబ్దః - శ్రేష్ఠుఁడు-

శ్రేయాన్	శ్రేయాంసౌ	శ్రేయాంసః
హే శ్రేయన్	హే శ్రేయాంసౌ	హే శ్రేయాంసః

హల్ న్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః

శేషం వేధశబ్దవత్ - ఏవం ప్రేయాన్ - గరీయాన్ - ఇత్యాదయః-

సకారాంతః పుంలింగో విద్వచ్ఛబ్దః - విద్వాంసుడు:-

విద్వాన్	విద్వాంసౌ	విద్వాంసః
హే విద్వన్	హే విద్వాంసౌ	హే విద్వాంసః
విద్వాంసం	విద్వాంసౌ	విదుషః
విదుషా	విద్వద్భ్యాం	విద్వద్భిః
విదుషే	విద్వద్భ్యాం	విద్వద్భ్యః
విదుషః	విద్వద్భ్యాం	విద్వద్భ్యః
విదుషః	విదుషోః	విదుషాం
విదుషి	విదుషోః	విద్వత్సు

ఏవం సేదివాన్ - ఉషివాన్ - తస్థివాన్ - ఇత్యాదయః

హకారాంతః - పుంలింగో లిహ్ శబ్దః - ఆస్వాదించువాండు

లిట్	లిహౌ	లిహః
హే లిట్	హే లిహౌ	హే లిహః
లిహం	లిహౌ	లిహః
లిహా	లిడ్భ్యాం	లిడ్భిః

లిహే	లిడ్భ్యాం	లిడ్భ్యః
లిహః	లిడ్భ్యాం	లిడ్భ్యః
లిహః	లిహోః	లిహాం
లిహి	లిహోః	లిట్సు

ఏవం-మహీరుట్- ఇత్యాదయః-

ఇతిహలంతపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

అథహలంత స్త్రీలింగ సాధారణశబ్దాః-

త్వక్శబ్దో జలముక్ఛబ్దవత్ - స్రక్ఛబ్దో భిషక్ఛబ్దవత్-
తకారాన్తాః ప్రాయశః స్త్రీలింగే ఈకారాన్తాభవన్తి॥
యథా-జక్షతీ- జాగ్రతీ-దరిద్రతీ- శాసతీ- చకాసతీ-దధతీ-
దదతీ - జుహ్వతీ - బిభ్యతీ - బోభువతీ - అదతీ - సున్వతీ -
రుంధతీ - కుర్వతీ - క్రీణతీ - ధీమతీ- గుణవతీ- భవతీ- యా
వతీ-తావతీ- ఇయతి-కియతీ- భాతీ-భాంతీ- నిద్రాతీ- నిద్రా
న్తి - తుదన్తి - తుదతీ - లసన్తీ - లసతీ- భవన్తీ- పచన్తీ-
కారయన్తీ- చికీర్షన్తీ- పుత్రీయన్తీ - దీవ్యన్తీ - జీర్యన్తీ-
ఇత్యాదయః॥ జక్షతీ జక్షత్యౌ జక్షత్యః-(ఇత్యాది) హరి
త్ - పాపజిత్ - సోమసుత్ - పుణ్యకృత్ - (ఇత్యాదీనా

హలన్త స్త్రీలిఙ్గ సాధారణశబ్దాః.

హికారాదిపూర్వక తకారాన్తానాం మరుచ్ఛబ్దవద్రూపం
హరిత్ - హరితౌ - హరితః - (ఇత్యాది) సంపచ్ఛబ్దాది
విపచ్ఛబ్దవత్ -

ధకారాన్త స్త్రీలింగః క్షుచ్ఛబ్దః- ఆకలి-

*క్షుత్	క్షుధౌ	క్షుధః
తృ-క్షుధా	క్షుద్భ్యాం	క్షుద్భిః
స-క్షుధి	క్షుధోః	క్షుత్సు

ఏవం - యుత్ - మర్మావిత్ - ఇత్యాదయః-

సీమన్శబ్దో రాజన్-శబ్దవత్-ఏవం-దామా-ఇత్యాదయః-

భకారాంత స్త్రీలింగః కకుప్ఛబ్దః - దిక్కు-

*కకుప్	కకుభౌ	కకుభః
తృ-కకుభా	కకుభ్భ్యాం	కకుబ్భిః
స-కకుభి	కకుభోః	కకుప్సు

రేఫాంత స్త్రీలింగో గీర్శబ్దః- వాక్కు-

*గీః	గిరౌ	గిరః
తృ-గిరా	గీర్భ్యాం	గీర్భిః
స-గిరి	గిరోః	గీర్షు

ఏవం-పూః-ధూః- ఇత్యాదయః-

హాలన్తనపుంసకలిఙ్గసాధారణశబ్దాః-

వకారాన్తస్త్రీలింగో దివ్శబ్దః - స్వర్గము

*ద్యౌః	దివౌ	దివః
తృ-దివా	ద్యుభ్యాం	ద్యుభిః
స-దివి	దివోః	ద్యుషు

విపాట్ఛబ్దో విట్ఛబ్దవత్-

శకారాంత స్త్రీలింగోదిక్ఛబ్దః - దిక్కు-

*దిక్	దిశౌ	దిశః
తృ-దిశా	దిగ్భ్యాం	దిగ్భిః
స- దిశి	దిశోః	దిక్షు

ఏవం-దృక్-యాదృక్-తాదృక్-ఇత్యాదయః-

త్విట్ఛబ్దోద్విట్ఛబ్దవత్ - సుమనశ్శబ్దో వేధశ్శబ్దవత్-

ఇతిహాలన్త స్త్రీలింగసాధారణశబ్దాః-

అథహాలంత నపుంసకలింగ సాధారణశబ్దాః-

చకారాంత నపుంసకలింగ స్సువాక్ఛబ్దః-

మంచివాక్కులుగలకులము-

*సువాక్	సువాచీ	సువాఞ్చి

పున స్తద్వత్- శేషం జలముక్ఛబ్దవత్-

ఏవం- సుహృక్ - ఇత్యాదయః-

జకారాంతనపుంసకలింగోఽసృక్ఛబ్దః- రక్తము.

అసృక్ అసృజీ అసృంజి

పున స్తద్వత్- శేషంభిషక్ఛబ్దవత్-ఏవం-సుభిషక్-
ఇత్యాదయః-

సుసక్ఛబ్దార్థకోఽసజ్ శబ్ద స్తువక్ష్యమాణనామజ్ శబ్దవత్-
తకారాంతనపుంసకలింగోయకృచ్ఛబ్దః-మాంసవిశేషము.

యకృత్ యకృతీ యకృంతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవం. శకృత్-కర్మకృత్-
[illegible]త్- అవత్ - రుంధత్ - కుర్వత్- క్రీణత్ - [illegible]-
[illegible]మత్ - యావత్ - తావత్ - ఇత్యాదయః-

యకృచ్ఛకృచ్ఛబ్దార్థకౌయకన్- శకన్ శబ్దౌ
వక్ష్యమాణనామన్ శబ్దవత్-

తకారాంతనపుంసకలింగోదధచ్ఛబ్దః- ధరించునది-

దధత్ దధతీ దధంతి / దధతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవం-జక్షత్- [illegible]-
దరిద్రత్- శాసత్- చకాసత్- దధత్- బిభ్రత్- [illegible]-
ఇత్యాదయః॥

తకారాన్తనపుంసకలింగ స్తుదచ్ఛబ్దః - వ్యధపెట్టునది-

*తుదత్   తుదంతి / తుదతీ   } తుదంతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవం-భాత్- ఉల్లసత్-
ఇత్యాదయః-

తకారాంతనపుంసకలింగః-పచచ్ఛబ్దః-వండెడికులము-

*పచత్   పచంతీ   పచంతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవం-గచ్ఛతు-భవతు-దీవ్యతు-
మాంద్యతు-చికీర్షతు- పుత్రీయత్- ఇత్యాదయః॥

తకారాంతనపుంసకలింగో మహచ్ఛబ్దః-గొప్పది-

*మహత్   మహతీ   మహంతి

పున స్తద్వతు- శేషంపుంవతు-

తకారాంతనపుంసకలింగో హృచ్ఛబ్దః- మనస్సు-

*హృత్   హృదీ   హృంది

పున స్తద్వత్- శేషందివిషచ్ఛబ్దవత్-
ఏవం- సముత్- పాపనుత్- ఇత్యాదయః-

నకారాంతనపుంసకలింగో నామన్శబ్దః-పేరు-

నామ   నామ్నీ / నామనీ   } నామాని

హలన్తనపుంసకలిఙ్గసాధారణశబ్దాః-

హే-నామన్ / హే-నామ	హే-నామనీ / హే-నామ్నీ	హే నామాని
నామ	నామ్నీ / నామనీ	నామాని

శేషం-రాజన్‌శబ్దవత్ - ఏవం-దామ-సురాజ-

ఇత్యాదయః-

సకారాంతనపుంసకలింగో వర్మన్ శబ్దః- ఏకవచనం-

వర్మ	వర్మణీ	వర్మాణి
హే వర్మ / హే వర్మన్	హే వర్మణీ	హే వర్మాణి
వర్మ	వర్మణీ	వర్మాణి

శేషమాత్మన్-శబ్దవత్ - ఏవం-మర్మన్-నర్మన్-

సహకృత్వ - ఇత్యాదయః-

నకారాంతనపుంసకలింగో గుణిన్ శబ్దః-గుణవం[illegible]-

గుణి	గుణినీ	గుణీని
హే గుణిన్ / హే గుణి	హే గుణినీ	గుణీని
గుణి	గుణినీ	గుణీని

శేషంపుంవతు-ఏవం-స్రగ్వి-వాగ్మి-ఇత్యాదయః-

శకారాంతనపుంసకలింగ_స్తాదృక్ఛబ్దః - అట్టిది-

* తాదృక్ తాదృశీ తాదృశిం

పున_స్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవంయాదృక్-

ఇత్యాదయః-

షకారాంతనపుంసకలింగస్సితత్విట్ఛబ్దః- తెల్లనికాంతిగలది-

* సితత్విట్ సితత్విషీ సితత్వింషి

పున_స్తద్వత్- శేషంద్విట్ఛబ్దవత్- ఏవంరత్నముట్-

ఇత్యాదయః-

సకారాంతనపుంసకలింగోమనశ్శబ్దః - మనస్సు-

* మనః మనసీ మనాంసి

పున_స్తద్వత్-శేషంవేధశ్శబ్దవత్-ఏవంవయః-పయః-

ఇత్యాదయః-

హకారాంతనపుంసకలింగోలిట్ఛబ్దః-ఆస్వాదించునది-

* లిట్ లిహీ లింహి

పున_స్తద్వత్ - శేషంపుంవత్-

ఇతిహాలంతనపుంసకలింగ - సాధారణశబ్దాః-

అథసర్వనామశబ్దాః-

సర్వ - విశ్వ- కతర- కతమ- యతర- యతమ- తతర తతమ- ఏకతర - ఏకతమ - అన్య - అన్యతర - ఇతర-త్వ సమ- సీమ- నేమ- పూర్వ - పర - అపర- దక్షిణ- ఉత్తర అధర- అపర- స్వ- అంతర-ఏక- ఉభ- ఉభయ- ద్వి-త్వత్ భవత్- తద్- త్వద్- యద్ - ఏతద్- యుష్మద్- అస్మద్ కిమ్- ఇదమ్- అదస్॥

అకారాంతఃపులింగస్సర్వశబ్దః - సమస్తము-

సర్వః	సర్వౌ	సర్వే
హే-సర్వ	హే సర్వౌ	హే-సర్వే
సర్వమ్	సర్వౌ	సర్వాన్
సర్వేణ	సర్వాభ్యామ్	సర్వైః
సర్వస్మై	సర్వాభ్యామ్	సర్వేభ్యః
సర్వస్మాత్	సర్వాభ్యామ్	సర్వేభ్యః
సర్వస్య	సర్వయోః	సర్వేషాం
సర్వస్మిన్	సర్వయోః	సర్వేషు

ఏవం - విశ్వాది సీమశబ్దపర్యంతానాం రూపమ్-

సర్వనామశబ్దాః-

అకారాంతఃపుంలింగో నేమశబ్దః- సగము-

నేమః	నేమౌ	నేమే / నేమాః
హే-నేమ	నేమౌ	హే నేమే / హే నేమాః

శేషం సర్వశబ్దవత్-

అకారాంతఃపుంలింగః పూర్వశబ్దః-పూర్వుడు-

పూర్వః	పూర్వౌ	పూర్వే / పూర్వాః
హే పూర్వ	హే పూర్వౌ	హే పూర్వే / హే పూర్వాః
పూర్వం	పూర్వౌ	పూర్వాన్
పూర్వేణ	పూర్వాభ్యామ్	పూర్వైః
పూర్వస్మై	పూర్వాభ్యామ్	పూర్వేభ్యః
పూర్వస్మాత్ / పూర్వాత్	పూర్వాభ్యామ్	పూర్వేభ్యః
పూర్వస్య	పూర్వయోః	పూర్వేషాం

సర్వనామశబ్దాః-

పూర్వయోః   పూర్వేషు

ఏవంపర ప్రభృత్యంతర శబ్దపర్యంతా సాంరూపం-
ఏకశబ్దస్సర్వశబ్దవత్ - సంఖ్యావాచకశ్చేన్నిత్యైకవచనాంతః - ఏకః - హేఏక - ఏకమ్ - ఏకేన - ఏకస్మై - ఏకస్మాత్ - ఏకస్య - ఏకస్మిన్॥

అకారాంతః పుంలింగో నిత్యద్వివచన ఉభశబ్దః - ఇద్దఱు-

*ఉభౌ - ఉభౌ	ఉభాభ్యామ్	ఉభాభ్యామ్
ఉభాభ్యామ్	ఉభయోః	ఉభయోః

అకారాంతః పుంలింగ ఉభయశబ్దో ద్వివచనరహితః-
రెండవయవములుగలది-

ఏ-	బ-
ఉభయః	ఉభయే
హేఉభయ	హేఉభయే
ఉభయమ్	ఉభయాన్
ఉభయేన	ఉభయైః
ఉభయస్మై	ఉభయేభ్యః

సర్వనామశబ్దాః-

ఉభయస్మాత్	ఉభయేభ్యః
ఉభయస్య	ఉభయేషామ్
ఉభయస్మిన్	ఉభయేషు

ఇకారాంతః పుంలింగో ద్విశబ్దో నిత్యద్వివచనాంతః-

ద్వౌ- ద్వౌ- ద్వాభ్యామ్-ద్వాభ్యామ్-ద్వాభ్యామ్-

ఇద్దఱు- ద్వయోః- ద్వయోః-

త్వచ్ఛబ్దో మరుచ్ఛబ్దవత్ - భవచ్ఛబ్దో ధీమచ్ఛబ్దవత్

దకారాంతః పుంలింగః తచ్ఛబ్దః-వాడు-

సః	తౌ	తే
తం	తౌ	తాన్
తేన	తాభ్యామ్	తైః
తస్మై	తాభ్యామ్	తేభ్యః
తస్మాత్	తాభ్యామ్	తేభ్యః
తస్య	తయోః	తేషాం
తస్మిన్	తయోః	తేషు

ఏవం-స్యః-త్యౌ- త్యే- త్యమ్-త్యౌ-త్యాన్-

యః-యౌ- యే-యమ్ యౌ-యాన్-ఇత్యాదిసర్వశబ్దాః-

దకారాంతః పుంలింగ ఏతచ్ఛబ్దః- వీఁడు.

ఏషః	ఏతౌ	ఎతే
ఎతమ్ ఎనమ్	ఎతౌ ఎనౌ	ఎతాన్ ఎనాన్
ఎతేన ఎనేన	ఎతాభ్యామ్	ఎతైః
ఏతస్మై	ఎతాభ్యామ్	ఎతేభ్యః
ఎతస్మాత్	ఎతాభ్యామ్	ఎతేభ్యః
ఎతస్య	ఎతయోః ఎనయోః	ఎతేషామ్
ఏతస్మిన్	ఎతయోః ఎనయోః	ఎతేషు

దకారాంతః పుంలింగో యుష్మచ్ఛబ్దః- నీవు-

త్వమ్	యువామ్	యూయమ్
త్వామ్ త్వా	యువామ్ వామ్	యుష్మాన్ వః
త్వయా	యువాభ్యామ్	యుష్మాభిః

తుభ్యమ్	యువాభ్యామ్	యుష్మభ్యమ్
తే	వామ్	వః
త్వత్	యువాభ్యామ్	యుష్మత్
తవ	యువయోః	యుష్మాకమ్
తే	వామ్	వః
త్వయి	యువయోః	యుష్మాసు

దకారాన్తః పుంలింగోఽస్మచ్ఛబ్దః - నేను -

అహమ్	ఆవామ్	వయమ్
మామ్	ఆవామ్	అస్మాన్
మా	నౌ	నః
మయా	ఆవాభ్యామ్	అస్మాభిః
మహ్యమ్	ఆవాభ్యామ్	అస్మభ్యమ్
మే	నౌ	నః
మత్	ఆవాభ్యామ్	అస్మత్
మమ	ఆవయోః	అస్మాకమ్
మే	నౌ	నః
మయి	ఆవయోః	అస్మాసు

మకారాన్తః పుంలింగః కింశబ్దః - ఎవ్వఁడు -

సర్వనామశబ్దాః-

కః-కౌ-కే-కమ్-కౌ-కాన్ - ఇత్యాదిసచ్ఛబ్దవత్-

మకారాంతఃపుంలింగఇదంశబ్దః - వీఁఘు-

అయమ్	ఇమౌ	ఇమే
ఇమమ్	ఇమౌ	ఇమాన్
ఎనమ్	ఎనౌ	ఎనాన్
అనేన ఎనేన	అభ్యామ్	ఎభిః
అస్మై	ఆభ్యామ్	ఎభ్యః
అస్మాత్	ఆభ్యామ్	ఎభ్యః
అస్య	అనయోః ఎనయోః	ఎషామ్
అస్మిన్	అనయోః ఎనయోః	ఎషు

సకారాంతఃపుంలింగోఽదశ్శబ్దః - వీఁఘు-

అసౌ	అమూ	అమీ
అముమ్	అమూ	అమూన్
అమునా	అమూభ్యామ్	అమీభిః

అముష్మై	అమూభ్యామ్	అమీభ్యః
అముష్మాత్	అమూభ్యామ్	అమీభ్యః
అముష్య	అముయోః	అమీషామ్
అముష్మిన్	అముయోః	అమీషు

ఇతిసర్వనామ్నాం పుంసిరూపం-

అథసర్వనామ్నాం స్త్రీలింగేరూపమ్-

ఆకారాంత స్త్రీలింగస్సర్వాశబ్దః-

సర్వా	సర్వే	సర్వాః
హేసర్వే	హేసర్వే	హేసర్వాః
సర్వామ్	సర్వే	సర్వాః
సర్వయా	సర్వాభ్యామ్	సర్వాభిః
సర్వస్యై	సర్వాభ్యామ్	సర్వాభ్యః
సర్వస్యాః	సర్వాభ్యామ్	సర్వాభ్యః
సర్వస్యాః	సర్వయోః	సర్వాసామ్
సర్వస్యామ్	సర్వయోః	సర్వాసు

ఏవం- విశ్వాశబ్ద ప్రభృత్య భయాశబ్దపర్యంతానాం రూపమ్- ఏకోభోభయశబ్దానాంపుంసీవవచననియమః॥

సర్వనామశబ్దాః-

ఇకారాంత స్త్రీలింగో ద్విశబ్దః-

ద్వే - ద్వే - ద్వాభ్యామ్ - ద్వాభ్యామ్ - ద్వాభ్యామ్ ద్వయోః-ద్వయోః-తచ్ఛబ్దః పుంవత్ -భవచ్ఛబ్దః - స్త్రియాం గౌరీవత్ - భవతీ- భవత్యౌ - భవత్యః- ఇత్యాది-

దకారాంత స్త్రీలింగ స్తచ్ఛబ్దః-

సా	తే	తాః
తామ్	తే	తాః
తయా	తాభ్యామ్	తాభిః
తస్యై	తాభ్యామ్	తాభ్యః
తస్యాః	తాభ్యామ్	తాభ్యః
తస్యాః	తయోః	తాసామ్
తస్యామ్	తయోః	తాసు

ఏవం-స్యా-త్యే-త్యాః-యా-యే-యాః- ఇత్యాది

దకారాంత స్త్రీలింగ ఏతచ్ఛబ్దః-

ఏషా	ఏతే	ఏతాః
ఎతామ్	ఎతే	ఎతాః
ఎనామ్	ఎనే	ఎనాః

ఏతయా ఏనయా	ఏతాభ్యామ్	ఏతాభిః
ఏతస్యై	ఏతాభ్యామ్	ఏతాభ్యః
ఏతస్యాః	ఏతాభ్యామ్	ఏతాభ్యః
ఏతస్యాః	ఏతయోః ఏనయోః	ఏతాసామ్
ఏతస్యామ్	ఏతయోః ఏనయోః	ఏతాసు

యుష్మదస్మచ్ఛబ్దౌ లింగత్రయేపి సరూపౌ

మకారాంతస్త్రీలింగః కింశబ్దః-

కా- కే- కాః - ఇత్యాదితచ్ఛబ్దవత్-

మకారాంతః స్త్రీలింగ ఇదంశబ్దః-

ఇయమ్	ఇమే	ఇమాః
ఇమామ్ ఏనామ్	ఇమే ఏనే	ఇమాః ఏనాః
అనయా ఏనయా	ఆభ్యామ్	ఆభిః
అస్యై	ఆభ్యామ్	ఆభ్యః

అస్యాః	ఆభ్యామ్	ఆభ్యః
అస్యాః	ఆనయోః / ఏనయోః	ఆసామ్
అస్యామ్	అనయోః / ఏనయోః	ఆసు

సకారాంత స్త్రీలింగో౽దశ్శబ్దః.

అసౌ	అమూ	అమూః
అమూమ్	అమూ	అమూః
అముయా	అమూభ్యామ్	అమూభిః
అముష్యై	అమూభ్యామ్	అమూభ్యః
అముష్యాః	అమూభ్యామ్	అమూభ్యః
అముష్యాః	అముయోః	అమూషామ్
అముష్యామ్	అముయోః	అమూషు

ఇతిసర్వనామ్నాం స్త్రీలింగేరూపమ్

అథసర్వనామ్నాం నపుంసకేరూపమ్

అకారాంత నపుంసకలింగస్సర్వశబ్దః-

సర్వమ్	సర్వే	సర్వాణి
హే-సర్వ	హే-సర్వే	హేసర్వాణి

సర్వమ్ సర్వే సర్వాణి

శేషంపుంవత్-ఏవం- విశ్వశబ్దస్య- ఏకతరశబ్దస్య- త్వశబ్దమారభ్య ఉభయశబ్దపర్యంతానామ్ చరూపమ్ - పూర్వాదీనా మంతరశబ్దపర్యంతానాం పంచమీసప్తమ్యేకవచనయోః - పుంసీవరూపద్వయం ఏకోభోభ శబ్దానాంతు పూర్వనదేవవచననియమః॥

అకారాంతనపుంసకలింగః కతరశబ్దః-

*కతరత్ కతరే కతరాణి

పునస్తద్వత్- శేషంసర్వశబ్దవత్ - ఏవంకతమశబ్దమారభ్యేతర-శబ్దపర్యంతానా- మేకతెరశబ్దవినా- కృతానాం రూపం - ద్విశబ్దః - స్త్రీంవత్ - త్వచ్ఛబ్దభవచ్ఛబ్దౌయకృచ్ఛబ్దవత్॥

దకారాంతనపుంసకలింగస్తచ్ఛబ్దః-

తత్ తే తాని

పునస్తద్వత్ - శేషంపుంవత్-

ఏవం - త్వత్ - యత్-

దకారాంత. నపుంసకలింగ - ఏతచ్ఛబ్దః-

ఏతత్ ఏతే ఏతాని

సర్వనామశబ్దాః.

ఏతత్ } ఏతే ~ ఏతాని
ఏనత్ } ఏనే ~ ఏనాని

శేషంపుంవత్ - యుష్మదస్మచ్ఛబ్దౌ -
లింగత్రయేఽపి సరూపావిత్యుక్తమ్
మకారాంత నపుంసకలింగః కింశబ్దః

కిం కే కాని

పునస్తద్వత్ - శేషంపుంవత్ -
మకారాంత నపుంసకలింగ ఇదంశబ్దః-

ఇదమ్ ఇమే ఇమాని

ఇదమ్ } ఇమే ~ ఇమాని
ఏనమ్ } ఏనే ~ ఏనాని

శేషం - పుంవత్ -
సకారాంతనపుంసకలింగోఽదశ్శబ్దః-

అదః అమూ అమూని

పునస్తద్వత్ - శేషంపుంవత్ - ఇతిసర్వనామ్నాం
నపుంసకరూపనిరూపణమ్
ఇమే సర్వనామశబ్దాః-

అథాజంతపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

అకారాంతఃపుంలింగప్రథమశబ్దః-మొదటివాడు.

ప్రథమః	ప్రథమౌ	ప్రథమే / ప్రథమాః
హే ప్రథమ	హే ప్రథమౌ	హే ప్రథమే / హే ప్రథమాః

శేషంరామశబ్దవత్ - ఏవంచరమః - అల్పః - అర్ధః-కతిపయః- (ఏతేచ) ద్వయః-ద్వితయః- త్రయః - త్రితయః-చతుష్టయః-పంచతయః - (ఇత్యాదయస్తయబంతాశ్చ)

ద్వితీయశబ్దో రామశబ్దవత్ -చతుర్థీమారభ్యావిశేషః-

ద్వితీయస్మై / ద్వితీయాయ	ద్వితీయాభ్యామ్	ద్వితీయేభ్యః
ద్వితీయస్మాత్ / ద్వితీయాత్	ద్వితీయాభ్యామ్	ద్వితీయేభ్యః
ద్వితీయస్య	ద్వితీయయోః	ద్వితీయానామ్

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

ద్వితీయస్మిన్ / ద్వితీయే } ద్వితీయయోః ద్వితీయేషు

ఏవం తృతీయః.

అకారాంతః పుంలింగో నిర్జరశబ్దః - దేవత.

నిర్జరః	నిర్జరౌ నిర్జరసౌ	నిర్జరాః నిర్జరసః
హే నిర్జర	హే నిర్జరౌ హే నిర్జరసౌ	హే నిర్జరాః హే నిర్జరసః
నిర్జరమ్ నిర్జరసమ్	నిర్జరౌ నిర్జరసౌ	నిర్జరాన్ నిర్జరసః
నిర్జరేణ నిర్జరసా	నిర్జరాభ్యామ్	నిర్జరైః
నిర్జరాయ నిర్జరసే	నిర్జరాభ్యామ్	నిర్జరేభ్యః
నిర్జరాత్ నిర్జరసః	నిర్జరాభ్యామ్	నిర్జరేభ్యః
నిర్జరస్య నిర్జరసః	నిర్జరయోః నిర్జరసోః	నిర్జరాణామ్ నిర్జరసామ్

నిర్జరే	నిర్జరయోః	నిర్జరేషు
నిర్జరసి	నిర్జరసోః	

పాదార్థకః పచ్ఛబ్దో దకారాన్తో దివిషచ్ఛబ్దవత్ -

దన్తార్థకో దచ్ఛబ్దస్తకారాన్తో మరుచ్ఛబ్దవత్ -

యూషార్థకో యూషన్ శబ్దో రాజన్ శబ్దవత్ -

(యథా) నకారాంతః పుంలింగో యూషన్ శబ్దః - కవ్వము.

యూషా	యూషాణౌ	యూషాణః
హేయూషన్	హేయూషాణౌ	హేయూషాణః
యూషాణమ్	యూషాణౌ	యూష్ణభిః
యూషా	యూషభ్యామ్	యూషభిః
స- యూష్ణి / యూషణి	యూష్ణోః	యూషసు

సకారాంతః పుంలింగో మాశ్శబ్దః - మాసము.

మాః	మాసౌ	మాసః
మాసమ్	మాసౌ	మాసః
మాసా	మాభ్యామ్	మాభిః
స మాసి	మాసోః	మాస్సు

 అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

అకారాంతఃపుంలింగో విశ్వపాశబ్దః - జగద్రక్షకుడు.

*విశ్వపాః	విశ్వపౌ	విశ్వపాః
విశ్వపామ్	విశ్వపౌ	విశ్వపః
విశ్వపా	విశ్వపాభ్యామ్	విశ్వపాభిః
విశ్వపే	విశ్వపాభ్యామ్	విశ్వపాభ్యః
విశ్వపః	విశ్వపాభ్యామ్	విశ్వపాభ్యః
విశ్వపః	విశ్వపోః	విశ్వపామ్
విశ్వపి	విశ్వపోః	విశ్వపాసు

ఏవం - శంఖధ్మాః - గంధపూర్గః - ఇత్యాదయః-

అకారాంతఃపుంలింగో హాహాశబ్దః- ఒకగంధర్వుడు-

*హాహాః	హాహౌ	హాహాః
హాహామ్	హాహౌ	హాహాన్
హాహా	హాహాభ్యామ్	హాహాభిః
హాహై	హాహాభ్యామ్	హాహాభ్యః
హాహాః	హాహాభ్యామ్	హాహాభ్యః
హాహా	హాహౌః	హాహామ్
హాహే	హాహౌః	హాహాసు

ఇకారాంతః పుంలింగస్సఖిశబ్దః- చెలికాడు.

సఖా	సఖాయౌ	సఖాయః
హే సఖే	హే సఖాయౌ	హే సఖాయః
సఖాయమ్	సఖాయౌ	సఖీన్
సఖ్యా	సఖిభ్యామ్	సఖిభిః
సఖ్యే	సఖిభ్యామ్	సఖిభ్యః
సఖ్యుః	సఖిభ్యామ్	సఖిభ్యః
సఖ్యుః	సఖ్యోః	సఖీనామ్
సఖ్యౌ	సఖ్యోః	సఖిషు

అస్యతత్పురుషాంతత్వే రామశబ్దవద్రూపం - కృష్ణసఖః- పరమసఖః- ఇత్యుప్యస్య విశేషోస్తి-ససమాసరూపణాం గ్రంథే నిరూపయిష్యతే॥

పతిశబ్దో- హరిశబ్దవత్ -తృతీయామారభ్య విశేషః-

పత్యా	పతిభ్యాం	పతిభిః
పత్యే	పతిభ్యాం	పతిభ్యః
పత్యుః	పతిభ్యాం	పతిభ్యః
పత్యుః	పత్యోః	పతీనాం
పత్యౌ	పత్యోః	పతిషు

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

సమాసోహరిశబ్దవదేవ-

భూపతినా-భూపతయే- భూపతేః- భూపతౌ-

ఇకారాంతఃపుంలింగ త్రిశబ్దోనిత్యబహువచనాంతః,

(ముగ్గురు)* త్రయః-త్రీన్-త్రిభిః-త్రిభ్యః-త్రిభ్యః,

త్రయాణాం - త్రిషు.

ఈకారాంతః పుంలింగః ప్రధీశబ్దః,

అతిశయించినబుద్ధికలవాడు-

*ప్రధీః	ప్రధ్యౌ	ప్రధ్యః
ప్రధ్యం	ప్రధ్యౌ	ప్రధ్యః
ప్రధ్యా	ప్రధీభ్యాం	ప్రధీభిః
ప్రధ్యే	ప్రధీభ్యాం	ప్రధీభ్యః
ప్రధ్యః	ప్రధీభ్యాం	ప్రధీభ్యః
ప్రధ్యః	ప్రధ్యోః	ప్రధ్యాం
ప్రధ్యి	ప్రధ్యోః	ప్రధీషు

సేనానీశబ్దః ప్రధీశబ్దవత్ - సప్తమ్యేకవచనేవిశేషః-సేనాన్యాం-సేనాన్యోః-సేనానీషు-ఏవం గ్రామణీః-అగ్రణీః-ఉన్నీః-ఇత్యాదయోనీశబ్దాంతరశబ్దాః- పపీశబ్దస్సూర్యవాచకః ప్రధీశబ్దవత్ - ద్వితీయాసప్తమ్యోర్విశేషః॥

ద్వి-పపిం	పప్యౌ	పపీన్
స-పపి	పప్యోః	పపీషు

ఏవంయయీః (మార్గము) ఇత్యాదయః- వాతప్రమీశబ్దస్య (వాతాభిముఖగామి మృగార్థకస్య) ద్వితీయా సప్తమ్యోః ప్రధీవత్సపీవచ్చ రూపం॥

ద్వి-వాతప్రమీం వాతప్రమ్యం	వాతప్రమ్యౌ	వాతప్రమీన్ వాతప్రమ్యః
స-వాతప్రమి వాతప్రమ్యి	వాతప్రమ్యోః	వాతప్రమీషు

శేషంప్రధీశబ్దవత్-

ఈకారాంతఃపుంలింగస్సుధీశబ్దః-విద్వాంసుడు-

* సుధీ	సుధియౌ	సుధియః
సుధియం	సుధియౌ	సుధియః
సుధియా	సుధీభ్యాం	సుధీభిః
సుధియే	సుధీభ్యాం	సుధీభ్యః
సుధియః	సుధీభ్యాం	సుధీభ్యః
సుధియః	సుధియోః	సుధియాం
సుధియి	సుధియోః	సుధీషు

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః

ఏవం-సుశ్రీః- యవక్రీః- ఇత్యాదయః-

నీశబ్ద స్సుధీశబ్దవత్ - సప్తమ్యాంవిశేషః-

నియాం నియోః నిషు

ఉకారాంతఃపుంలింగః క్రోష్టుశబ్దః-పక్షే-

క్రోష్టా	క్రోష్టారౌ	క్రోష్టారః
హే క్రోష్టో	హే క్రోష్టారౌ	హే క్రోష్టారః
క్రోష్టారం	క్రోష్టారౌ	క్రోష్టూన్
క్రోష్ట్రా / క్రోష్టునా	క్రోష్టుభ్యాం	క్రోష్టుభిః
క్రోష్ట్రే / క్రోష్టవే	క్రోష్టుభ్యాం	క్రోష్టుభ్యః
క్రోష్టుః / క్రోష్టోః	క్రోష్టుభ్యాం	క్రోష్టుభ్యః
క్రోష్టుః / క్రోష్ట్రోః	క్రోష్ట్రోః / క్రోష్ట్వోః	క్రోష్టూనాం
క్రోష్టరి / క్రోష్టౌ	క్రోష్ట్రోః / క్రోష్ట్వోః	క్రోష్టుషు

సాంబశబ్దార్థకః స్వశబ్దశ్శంభువత్ -

ఊకారాంతః పుంలింగః ఖలపూశబ్దః- కళ్ళమూడ్చువాడు-

ఖలపూః	ఖలప్వౌ	ఖలప్వః
ఖలప్వం	ఖలప్వౌ	ఖలప్వః
ఖలప్వా	ఖలపూభ్యాం	ఖలపూభిః
ఖలప్వే	ఖలపూభ్యాం	ఖలపూభ్యః
ఖలప్వః	ఖలపూభ్యాం	ఖలపూభ్యః
ఖలప్వః	ఖలప్వోః	ఖలప్వాం
ఖలప్వి	ఖలప్వోః	ఖలపూషు

ఏవం సుల్లూః- ఉల్లూః- ఇత్యాదయః-

హూహూశబ్దో గంధర్వ విశేషవాచకః-

ఖలపూశబ్దవత్ - ద్వితీయాయాం విశేషః.

ద్వి - హూహూం హూహ్వౌ హూహూన్

ఊకారాంతః పుంలింగ స్వభూశబ్దః- బ్రహ్మ,

స్వభూః	స్వభువౌ	స్వభువః
స్వభువం	స్వభువౌ	స్వభువః
స్వభువా	స్వభూభ్యాం	స్వభూభిః
స్వభువే	స్వభూభ్యాం	స్వభూభ్యః
స్వభువః	స్వభూభ్యాం	స్వభూభ్యః

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః,

స్వభువః	స్వభువోః	స్వభువాం
స్వభువి	స్వభువోః	స్వభూషు

ఏవం ఆత్మభూః - ధర్మభూః - ఇత్యాదయోభూశబ్దాంత
శబ్దాః - లూః - కటప్రూః - ఇత్యాదయశ్చ - వర్షాభూః - దృ
మ్భూః - కరభూః - కారభూః - పునర్భూః - ఏతేభూశ
బ్దాంతశబ్దాఅపిఖలపూశబ్దవత్ - దృమూశబ్దస్తుహూహూ
శబ్దవత్ -

ఋకారాంతః పుంలింగో నృశబ్దః - మనుష్యుడు-

నా	నరౌ	నరః
హేనరః	హేనరౌ	హేనరః
నరం	నరౌ	నౄన్
న్రా	నృభ్యాం	నృభిః
న్రే	నృభ్యాం	నృభ్యః
నుః	నృభ్యాం	నృభ్యః
నుః	న్రోః	నృణాం నౄణాం
నరి	న్రోః	నృషు

ఇమకాః - తేనసహావర్తత ఇతిశేషః-

ఏకారాంతఃపుంలింగస్సేశబ్దః-మన్మధునితోఁగూడినవాడు.

సేః	సయౌ	సయః
సయం	సయౌ	సయః
సయా	సేభ్యాం	సేభిః
సయే	సేభ్యాం	సేభ్యః
సేః	సేభ్యాం	సేభ్యః
సేః	సయోః	సయాం
సయి	సయోః	సేషు

ఏవంస్మృతేః - ఇత్యాదయః,

ఐకారాంతఃపుంలింగో రైశబ్దః - ధనము,

రాః	రాయౌ	రాయః
రాయం	రాయౌ	రాయః
రాయా	రాభ్యాం	రాభిః
రాయే	రాభ్యాం	రాభ్యః
రాయః	రాభ్యాం	రాభ్యః
రాయః	రాయోః	రాయాం
రాయి	రాయోః	రాసు

ఔకారాంతః పుంలింగో గ్లౌశబ్దః-చంద్రః

గ్లౌః	గ్లావౌ	గ్లావః
గ్లావం	గ్లావౌ	గ్లావః
గ్లావా	గ్లౌభ్యాం	గ్లౌభిః
గ్లావే	గ్లౌభ్యాం	గ్లౌభ్యః
గ్లావః	గ్లౌభ్యాం	గ్లౌభ్యః
గ్లావః	గ్లావోః	గ్లావాం
గ్లావి	గ్లావోః	గ్లౌషు

ఏవం-సునౌః-ఇత్యాదయః-

ఇత్యజంతపుంలింగవిశేషశబ్దాః-

అథాజంతస్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః-

అమ్బా- అక్కా - అల్లా- ఏతేమాతృవాచకాః-

రమాశబ్దవత్-సంబుద్ధౌవిశేషః-

హేఅమ్బ	హేఅమ్బే	హేఅమ్బాః

ఏవం- హేఅక్క- హేఅల్ల,

ద్వితీయాశబ్దోరమాశబ్దవత్-చతుర్థ్యామారభ్యవిశేషః-

చ-ద్వితీయస్యై / ద్వితీయాయై	ద్వితీయాభ్యాం	ద్వితీయాభ్యః
ప-ద్వితీయస్యాః / ద్వితీయాయాః	ద్వితీయాభ్యాం	ద్వితీయాభ్యః
ష-ద్వితీయస్యాః / ద్వితీయాయాః	ద్వితీయయోః	ద్వితీయానాం
స-ద్వితీయస్యాం / ద్వితీయాయాం	ద్వితీయయోః	ద్వితీయాసు

ఏవం-తృతీయా-

అకారాంత స్త్రీలింగో జరాశబ్దః- ముసలితనము.

జరా	జరే / జరసౌ	జరాః / జరసః
హేజరే	హేజరే / హేజరసౌ	హేజరాః / హేజరసః
జరాం / జరసం	జరే / జరసౌ	జరాః / జరసః
జరయా / జరసా	జరాభ్యాం	జరాభిః

జరాయై జరసే	} జరాభ్యాం	జరాభ్యః
జరాయాః జరసః	} జరాభ్యాం	జరాభ్యః
జరాయాః జరసః	} జరయోః జరసోః	జరాణాం జరసాం
జరాయాం జరసి	} జరయోః జరసోః	} జరసు

నాసికార్థకో నస్ శబ్దో వేదశబ్దవత్-

నిశార్థకో నిశ్ఛబ్దో విట్ఛబ్దవత్-

పృతనార్థకః పృశబ్దో మరుచ్ఛబ్దవత్-

ఇకారాంత స్త్రీలింగ త్రిశబ్దో నిత్యబహువచనాంతః.

తిస్రః- తిస్రః- తిసృభిః-

తిసృభ్యః- తిసృభ్యః- తిసృణాం- తిసృషు-

సఖీపత్నీ శబ్దౌ గౌరీశబ్దవత్-

ఈకారాంత స్త్రీలింగ స్త్రీ శబ్దః - ఆమది-

స్త్రీ	స్త్రియౌ	స్త్రియః
హే స్త్రి	హే స్త్రియౌ	హే స్త్రియః

స్త్రియం స్త్రీం	స్త్రియౌ	స్త్రియః స్త్రీః
స్త్రియా	స్త్రీభ్యాం	స్త్రీభిః
స్త్రియై	స్త్రీభ్యాం	స్త్రీభ్యః
స్త్రియాః	స్త్రీభ్యాం	స్త్రీభ్యః
స్త్రియాః	స్త్రియోః	స్త్రీణాం
స్త్రియాం	స్త్రియోః	స్త్రీషు

ఈకారాన్త స్త్రీలింగ శ్రీశబ్దః - లక్ష్మీ-

శ్రీః	శ్రియౌ	శ్రియః
శ్రియం	శ్రియౌ	శ్రియః
శ్రియా	శ్రీభ్యాం	శ్రీభిః
శ్రియై శ్రియే	శ్రీభ్యాం	శ్రీభ్యః
శ్రియాః శ్రియః	శ్రీభ్యాం	శ్రీభ్యః
శ్రియాః శ్రియః	శ్రియోః	శ్రీణాం శ్రియాం

అజన్త స్త్రీలిఙ్గవిశేషశబ్దాః.

శ్రియాం / శ్రియి	శ్రియోః	శ్రీషు

ఏవం ధీః - ఇత్యాదయో౽భాషితపుంస్కాః -
ప్రధీస్సుధీః - ఇత్యాదయస్తు - భాషితపుంస్కాస్త్వన్యవత్ ..
ఈకారాన్త స్త్రీలిఙ్గో లక్ష్మీశబ్దః - లక్ష్మీ -

లక్ష్మీః	లక్ష్మ్యౌ	లక్ష్మ్యః

శేషం గౌరీశబ్దవత్ - క్రోష్టుశబ్దః స్త్రీలిఙ్గే గౌరీశబ్దవత్ .
క్రోష్ట్రీః - క్రోష్ట్ర్యౌ - క్రోష్ట్ర్యః - ఇత్యాది - ఖలపూః -
స్వయంభూః - ఆత్మభూః - ఇత్యాదయో భాషితపుంస్క
త్వాత్పుంవత్ - వర్షాభూః పునర్భూశబ్దౌ [illegible] వత్
ఊకారాన్త స్త్రీలిఙ్గో భ్రూశబ్దః - కనుబొమ్మ ..

భ్రూః	భ్రువౌ	భ్రువః
భ్రువం	భ్రువౌ	భ్రువః
భ్రువా	భ్రూభ్యాం	భ్రూభిః
భ్రువై / భ్రువే	భ్రూభ్యాం	భ్రూభ్యః
భ్రువాః / భ్రువః	భ్రూభ్యాం	భ్రూభ్యః

భూ్రూః	భ్రువౌ	భ్రూణాం
భ్రువః		భ్రూభ్యాం
భ్రువా		
భ్రువి	భ్రువోః	భ్రూషు

ఏవం-సుభ్రూః-ఇత్యాదయోఽపి-భాషితపుంస్కాః-
ఋకారాంతాః స్త్రీలింగే ఈకారాన్తా భవంతి-
గన్త్రీ-కర్త్రీ-సవిత్రీ-వక్త్రీ-ఇత్యాదయో గౌరీవత్
స్వసా-మాతా-యాతా-ననాన్దా-దుహితా-
ఇమే ఋకారాంతఏవ-తత్ర మాత్రాదీనాంచతు
ర్ణాం రూపం నిరూపితం-

ఋకారాంత స్త్రీలింగస్వస్పృశబ్దః

స్వసా	స్వసారౌ	స్వసారః
హేస్వసః	హేస్వసారౌ	హేస్వసారః
స్వసారం	స్వసారౌ	స్వసౄః

శేషంమాతృశబ్దవత్-

నౌఃపుంవత్-ద్యౌర్గోవత్-రాఃపుంవత్-నౌర్గ్లౌవత్-

ఇత్యజంత స్త్రీలింగ విశేషశబ్దాః-

అజన్తనపుంసకలింగవిశేషశబ్దాః.

తనపుంసకలింగో జరశబ్దః ముసలిత ... లేనిది,

	అజరే	అజరాణి
	అజరసీ	అజరాంసి
హే అజర	హే అజరే	హే అజ...ణి
	హే అజరసీ	హే అజ...ంసి
అజరం	అజరే	అజరాణి
అజరసం	హే అజరసీ	అజరాంసి

శేషంనిర్జరశబ్దవత్-హృదయశబ్దార్థకో ...

నిరూపితఏవ- ఉదకార్థక ఉదన్ శబ్దః- ...

ఆసన్ శబ్దశ్చ నామన్ శబ్దవత్-

సకారాంతనపుంసకలింగో మాంస్ శబ్దః- ...

మాన్	మాంసీ	మాంసి
...-మాంసా	మాంసాభ్యాం	మాంస్భిః
స - మాంసి	మాంసోః	మాంస్సు

దీర్ఘాంతానపుంసగే హ్రస్వాంతాభవంతి-

విశ్వపం	విశ్వపే	విశ్వపాని

జ్ఞానవత్-

ఇకారాన్తనపుంసకలింగో దధిశబ్దః- పెరుగు-

దధి	దధినీ	దధీని
హేదధే / హేదధి	హేదధినీ	హేదధీని
దధి	దధినీ	దధీని
దధ్నా	దధిభ్యాం	దధిభిః
దధ్నే	దధిభ్యాం	దధిభ్యః
దధ్నః	దధిభ్యాం	దధిభ్యః
దధ్నః	దధ్నోః	దధ్నాం
దధ్ని	దధ్నోః	దధిషు

ఏవం- అస్థి- సక్థి - అక్షి-

ఇకారాన్తనపుంసకలింగ త్రిశబ్దోనిత్యబహువచనాన్తః-

త్రీణి-త్రీణి- శేషంపుంవత్-

ప్రధిశబ్దోభాషితపుంస్కః-అతస్తస్యతృతీయా

మారభ్యపుంవత్ - క్లీబవచ్చరూపం-

ప్రధ్యా / ప్రధినా	ప్రధిభ్యాం	ప్రధిభిః

అజన్తనపుంసకలింగవిశేషశబ్దాః

ప్రధ్యై ప్రధినే	ప్రధిభ్యాం	ప్రధిభ్యః
ప్రధ్యాః ప్రధినః	ప్రధిభ్యాం	ప్రధిభ్యః
ప్రధ్యాః ప్రధినః	ప్రధ్యోః ప్రధినోః	ప్రధ్యాం ప్రధీనాం
ప్రధ్యా ప్రధిని	ప్రధ్యోః ప్రధినోః	ప్రధిషు

(సుధిశబ్దశ్చతథా-)

సుధియా సుధినా	సుధిభ్యాం	సుధీభిః
సుధియే సుధినే	సుధిభ్యాం	సుధిభ్యః
సుధియః సుధినః	సుధిభ్యాం	సుధిభ్యః
సుధియః సుధీనః	సుధియోః సుధినోః	సుధీయాం సుధినాం

సుధియి	సుధియోః	సుధిషు
సుధిని	సుధినోః	

చిత్రగు- ప్రద్యు-సుసు- ఇత్యాదయోమధుశబ్దవత్-

ఇకారాంత నపుంసకలింగః ప్రరిశబ్దః- విశేషధనవంతము-

ప్రరి	ప్రరిణీ	ప్రరీణి
తృ-ప్రరిణా	ప్రరాభ్యాం	ప్రరాభిః
ష-ప్రరిణః	ప్రరిణోః	ప్రరీణాం
స-ప్రరిణి	ప్రరిణోః	ప్రరాసు

ఇత్యజంతనపుంసకలింగ విశేషశబ్దాః.

అథహలంతపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

చకారాంతఃపుంలింగః ప్రాక్ఛబ్దః-తొల్లింటివాడు-

ప్రాజ్	ప్రాఞ్చౌ	ప్రాఞ్చః
ప్రాఞ్చం	ప్రాఞ్చౌ	ప్రాచః
ప్రాచా	ప్రాగ్భ్యాం	ప్రాగ్భిః

ఇత్యాదిజలముక్ఛబ్దవత్-

ఏవం-పరాజ్-అపాజ్-అవాజ్- ఇత్యాదయః-

హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

చకారాంతః పుంలింగః ప్రత్యక్ఛబ్దః- పరబ్రహ్మము-

* ప్రత్యఙ్	ప్రత్యఞ్చౌ	ప్రత్యఞ్చః
ప్రత్యఞ్చం	ప్రత్యఞ్చౌ	ప్రతీచః
ప్రతీచా	ప్రత్యగ్భ్యాం	ప్రత్యగ్భిః
ప్రతీచే	ప్రత్యగ్భ్యాం	ప్రత్యగ్భ్యః
ప్రతీచః	ప్రత్యగ్భ్యాం	ప్రత్యగ్భ్యః
ప్రతీచః	ప్రతీచోః	ప్రతీచాం
ప్రతీచి	ప్రతీచోః	ప్రత్యక్షు

ఏవం-సమ్యజ్-స్ర్యజ్-సధ్ర్యజ్-విష్వద్ర్యజ్-దేవద్ర్యజ్-నగ్ర్యద్ర్యజ్- అదద్ర్యజ్-ఇత్యాదయః.

చకారాంతః పుంలింగో అన్వక్ఛబ్దః-అనుసరించువాడు.

* అన్వఙ్	అన్వాంచౌ	అన్వాంచః
అన్వాంచం	అన్వాంచౌ	అనూచః
అనూచా	అన్వగ్భ్యాం	అన్వగ్భిః
ష-అనూచః	అనూచోః	అనూచాం
స-అనూచి	అనూచోః	అన్వక్షు

చకారాంతః పుంలింగ ఉదక్ఛబ్దః- ఉత్తరపుదిక్కువాడు.

* ఉదజ్	ఉదంచౌ	ఉదంచః

ఉదఞ్చం	ఉదఞ్చౌ	ఉదీచః
ఉదీచా	ఉదగ్భ్యాం	ఉదగ్భిః
ష-ఉదీచః	ఉదీచోః	ఉదీచాం
స-ఉదీచి	ఉదీచోః	ఉదక్షు

చకారాంతః పుంలింగ స్తిర్యక్ఛబ్దః-పశుపక్ష్యాదిజంతు-

* తిర్యఙ్	తిర్యఞ్చౌ	తిర్యఞ్చః
తిర్యఞ్చం	తిర్యఞ్చౌ	తిరశ్చః
తిరశ్చా	తిర్యగ్భ్యాం	తిర్యగ్భిః
ష-తిరశ్చః	తిరశ్చోః	తిరశ్చాం
స-తిరశ్చి	తిరశ్చోః	తిర్యక్షు

పూజార్థకాంచుధాత్వంతశ్చే-

ద్వి-ప్రాఞ్చం	ప్రాఞ్చౌ	ప్రాఞ్చః
తృ-ప్రాఞ్చా	ప్రాఙ్భ్యాం	ప్రాఙ్భిః
ష-ప్రాఞ్చః	ప్రాఞ్చోః	ప్రాఞ్చాం
స-ప్రాఞ్చి	ప్రాఞ్చోః	ప్రాఙ్క్షు

ఇత్యాద్యూహ్యం-

చకారాంతః పుంలింగస్సువృశ్చ్ఛబ్దః - ఛేదకుడు-

* సువృట్	సువృశ్చౌ	సువృశ్చః

సువృశ్చం	సువృశ్చౌ	సువృశ్చః
సువృశ్చా	సువృడ్భ్యాం	సువృడ్భిః
స-సువృశ్చి	సువృశ్చోః	సువృట్సు

ఛకారాంతః పుంలింగః ప్రాచ్ఛబ్దః-అడుగువాడు

ప్రాట్	ప్రాచ్ఛౌ	ప్రాచ్ఛః
ప్రాచ్ఛం	ప్రాచ్ఛౌ	ప్రాచ్ఛః
ప్రాచ్ఛా	ప్రాడ్భ్యాం	ప్రాడ్భిః
స-ప్రాచ్ఛి	ప్రాచ్ఛోః	ప్రాట్సు

జకారాంతః పుంలింగో రాజ్ఛబ్దః - రాజు-

*రాట్	రాజౌ	రాజః
రాజం	రాజౌ	రాజః
రాజా	రాడ్భ్యాం	రాడ్భిః
ష-రాజః	రాజోః	రాజాం
స-రాజి	రాజోః	రాట్సు

ఏవం-విశ్వసృట్- పరిమృట్- దేవేట్-
సృజమృజయజధాతునిష్పన్నాః - పరివ్రాట్చ.
జకారాంతః పుంలింగో భృట్ఛబ్దః-వంటవాడు-

*భృట్	భృజౌ	భృజః

భృజ్జం	భృజ్జౌ	భృజ్జః
భృజ్జా	భృడ్భ్యాం	భృడ్భిః
స-భృజ్జి	భృజ్జోః	భృట్సు

జకారాన్తః పుంలింగో విభ్రాట్ఛబ్దః. ప్రకాశించువాడు-

*విభ్రాక్ / విభ్రాట్	విభ్రాజౌ	విభ్రాజః
తృ-విభ్రాజా	విభ్రాగ్భ్యాం / విభ్రాడ్భ్యాం	విభ్రాగ్భిః / విభ్రాడ్భిః
ష-విభ్రాజః	విభ్రాజోః	విభ్రాజాం
విభ్రాజి	విభ్రాజోః	విభ్రాక్షు / విభ్రాట్సు

జకారాన్తః పుంలింగో యుజ్ఛబ్దః - కూడునట్టివాఁడు-

*యుజ్	యుంజౌ	యుంజః
యుంజం	యుంజౌ	యుజః

శేషం భిషక్ఛబ్దవత్ సమాధ్యర్థకో యుజ్ఛబ్దో భిషక్ఛబ్దవత్

ణకారాన్తః పుంలింగస్సుగణ్ఛబ్దః- మంచిగణకుఁడు-

*సుగణ్	సుగణౌ	సుగణః
తృ-సుగణా	సుగణ్భ్యాం	సుగణ్భిః

హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

స-సుగణి	సుగణోః	సుగణ్సు

థకారాన్తఃపుంలింగో ఽగ్నిమథ్శబ్దః.

అగ్ని చిలుకునట్టి వాఁడు-

* అగ్నిమత్	అగ్నిమథౌ	అగ్నిమథః
తృ-అగ్నిమథా	అగ్నిమద్భ్యాం	అగ్నిమద్భిః
స-అగ్నిమథి	అగ్నిమథోః	అగ్నిమత్సు

ధకారాన్తః పుంలింగో బుధ్శబ్దః- తెలిసినవాఁడు-

* భుత్	బుధౌ	బుధః
తృ-బుధా	బుద్భ్యాం	బుద్భిః
బుధే	బుద్భ్యాం	బుద్భ్యః
బుధః	బుద్భ్యాం	బుద్భ్యః
బుధః	బుధోః	బుధాం
బుధి	బుధోః	భుత్సు

ఏవంమర్మావిత్-ఇత్యాదయః.

నకారాన్తఃపుంలింగః పూషన్‌శబ్దః - సూర్యుఁడు-

పూషా	పూషణౌ	పూషణః
హేపూషన్	హేపూషణౌ	హేపూషణః
పూషణం	పూషణౌ	పూష్ణః

పూష్ణా	పూషభ్యాం	పూషభిః
స-పూష్ణి పూషణి	పూష్ణోః	పూషసు

ఏవమర్యమా-

నకారాంతః పుంలింగో వృత్రహన్ శబ్దః-ఇంద్రుడు-

వృత్రహా	వృత్రహణౌ	వృత్రహణః
హే వృత్రహన్	హే వృత్రహణౌ	హే వృత్రహణః
వృత్రహణం	వృత్రహణౌ	వృత్రఘ్నః
వృత్రఘ్నా	వృత్రహభ్యాం	వృత్రహభిః
స. వృత్రఘ్ని వృత్రహణి	వృత్రఘ్నోః	వృత్రహసు

ఏవం బ్రహ్మహా-భ్రూణహా- ఇత్యాదయః హన్నాన్తాః-

నకారాంతః పుంలింగః శ్వన్ శబ్దః - కుక్క-

శ్వా	శ్వానౌ	శ్వానః
హే శ్వన్	హే శ్వానౌ	హే శ్వానః
శ్వానం	శ్వానౌ	శునః
శునా	శ్వభ్యాం	శ్వభిః
శునే	శ్వభ్యాం	శ్వభ్యః

హలన్తపుంలింగపి శేష శబ్దాః

శున	శ్వభ్యాం	శ్వభ్యః
శునః	శునోః	శునాం
శుని	శునోః	శ్వసు

నకారాన్తః పుంలింగో యువన్ శబ్దః - యౌవనుడు -

యువా	యువానౌ	యువానః
హే యువన్	హే యువానౌ	హే యువానః
యువానం	యువానౌ	యూనః
యూనా	యువభ్యాం	యువభిః
యూనే	యువభ్యాం	యువభ్యః
యూనః	యువభ్యాం	యువభ్యః
యూనః	యూనోః	యూనాం
యూని	యూనోః	యువసు

నకారాన్తః పుంలింగో మఘవచ్ఛబ్దః - ఇంద్రుడు -

మఘవా	మఘవానౌ	మఘవానః
హే మఘవన్	హే మఘవానౌ	హే మఘవానః
మఘవానం	మఘవానౌ	మఘోనః
మఘోనా	మఘవభ్యాం	మఘవభిః
మఘోనే	మఘవభ్యాం	మఘవభ్యః

౬ హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః

మఘోన	మఘవాభ్యాం	మఘవభ్యః
మఘోనః	మఘోనోః	మఘోనాం
మఘోని	మఘోనోః	మఘవసు

అయం ధీమద్వపి-మఘవాన్-మఘవన్తౌ-మఘవన్తః-

ఇత్యాది-

నకారాంతఃపుంలింగోఽర్వన్ శబ్దః - గుఱ్ఱము-

అర్వా	అర్వంతౌ	అర్వంతః

శేషంధీమచ్ఛబ్దవత్-

నకారాంతఃపుంలింగఃపథిన్ శబ్దః-మార్గము-

*పంథాః	పంథానౌ	పంథానః
పథానం	పంథానౌ	పథః
పథా	పథిభ్యాం	పథిభిః
పథే	పథిభ్యాం	పథిభ్యః
పథః	పథిభ్యాం	పథిభ్యః
పథః	పథోః	పథాం
పథి	పథోః	పథిషు

ఏవం - మంథాః - కవ్వము-

సకారాంతః పుంలింగ బుభుక్షిన్ శబ్దః - ఇంద్రియుడు -

*బుభుత్సాః	బుభుత్సౌ	బుభుత్సాంసః
బుభుత్సాంసం	బుభుత్సౌ	బుభుత్సః
బుభుత్సా	బుభుత్సుభ్యాం	బుభుత్సుభిః
స బుభుత్సః	బుభుత్సోః	బుభుత్సుషు

నకారాంతః పుంలింగః - పంచన్ శబ్దో నిత్యబహువచనాంతః - (అయిదుగురు-)

పంచ-పంచ పంచభిః - పంచభ్యః-పంచభ్యః-

పంచానాం-పంచసు - ఏవం-సప్త-నవ-దశ-

నకారాంతః పుంలింగోఽష్టన్ శబ్దో నిత్యబహువచనాంతః- (ఎనమండ్రు-)

*ప్ర. అష్టౌ-అష్ట-ద్వి-అష్టౌ-అష్ట-తృ- అష్టాభిః-అష్టభిః-

చ- అష్టాభ్యః-అష్టభ్యః - పం-అష్టాభ్యః-

ష- అష్టానాం- స- అష్టాసు అష్టసు-

రేఫాంత పుంలింగశ్చతుర్శబ్దో నిత్యబహువచనాంతః- (నలుగురు)

చత్వారః-చతురః - చతుర్భిః- చతుర్భ్యః-

చతుర్భ్యః చతుర్ణాం-చతుర్షు-

షకారాంతఃపుంలింగషట్ఛబ్దోనిత్యబహువచనాంతః

(ఆరుగురు.)

షట్-షట్-షడ్భిః-షడ్భ్యః-షడ్భ్యః షణ్ణాం-షట్సు-

సకారాంతఃపుంలింగో దోశ్శబ్దః- బాహువు-

దోః	దోషౌ	దోషః
తృ-దోషా	దోర్భ్యాం	దోర్భిః
స-దోషి	దోషోః	దోష్షు

ఏతదర్థకో దోషన్ శబ్దో రాజన్ శబ్దవత్-

సకారాంతఃపుంలింగః పుంస్ శబ్దః - పురుషుడు-

పుమాన్	పుమాంసౌ	పుమాంస
హేపుమన్	హేపుమాంసౌ	పుమాంసః
పుమాంసం	పుమాంసౌ	పుంసః
పుంసా	పుంభ్యాం	పుంభిః
ష-పుంసః	పుంసోః	పుంసాం
స-పుంసి	పుంసోః	పుంసు

సకారాంతఃపుంలింగ ఉశనశ్శబ్దః-శుక్రుడు-

ఉశనా	ఉశనసౌ	ఉశనసః

హేాడశనక
హేాడశనః
హేాడశస

హేాడశససౌ హేాడశససః

శేషం వేధశ్శబ్దవత్-

సకారాంతః పుంలింగో౽నేహశబ్దః - కాలము.

అనేహా అనేహసౌ అనేహసః

శేషం వేధశబ్దవత్ - ఏవం పురుదంసా-

హకారాంతః పుంలింగో ధుక్శబ్దః- పితికెడువాడు.

ధుక్ దుహౌ దుహః
తృ-దుహా ధుగ్భ్యాం ధుగ్భిః
స-దుహే దుహోః ధుక్షు

హకారాంతః పుంలింగో విశ్వవాట్ఛబ్దః- జగద్భర్త-

విశ్వవాట్ విశ్వవాహౌ విశ్వవాహః
విశ్వవాహం విశ్వవాహౌ విశ్వౌహః
విశ్వౌహా విశ్వవాడ్భ్యాం విశ్వవాడ్భిః
ష-విశ్వౌహః విశ్వౌహోః విశ్వౌహాం
విశ్వౌహి విశ్వౌహోః విశ్వవాట్సు

ఏవం-షష్ఠవాట్-రాజవాట్-ఇత్యాదయః-

హకారాంతపుంలింగ స్తురాషాట్ఛబ్దః- ఇంద్రుడు-

తురాషాట్	తురాసాహౌ	తురాసాహః
తురాసాహం	తురాసాహౌ	తురాసాహః
తురాసాహా	తురాషాడ్భ్యాం	తురాషాడ్భిః
ష-తురాసాహః	తురాసాహోః	తురాసాహాం
స-తురాసాహి	తురాసాహోః	తురాషాట్సు

హకారాంతః పుంలింగోఽనడుచ్ఛబ్దః- వృషభము-

అనడ్వాన్	అనడ్వాహౌ	అనడ్వాహః
హే అనడ్వన్	హే అనడ్వాహౌ	అనడ్వాహః
అనడ్వాహం	అనడ్వాహౌ	అనడుహః
అనడుహా	అనడుద్భ్యాం	అనడుద్భిః
ష-అనడుహః	అనడుహోః	అనడుహాం
స అనడుహి	అనడుహోః	అనడుత్సు

ఇతిహాలంత పుంలింగ విశేషశబ్దాః-

అథహాలంత స్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః-

ప్రాచీ-ప్రతీచి-ఉదీచి - అమూచి-విష్వద్రీచీ-దేవ
దీచీ- సర్వద్రీచి-తిరశ్చీ - ఇత్యాకారేణాంచుధా
త్వంతా గౌరీశబ్దవద్రూపం లభంతే-

హలన్త స్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః,
పంచసప్తసవదశఅష్టావట్-
ఏతేలింగత్రయేపిసరూపాః-

వకారాంత స్త్రీలింగోప్శబ్దోనిత్యబహువచనాంతః- నిత్యబహువచనాంతః-
ఆపః-అపః-అద్భిః-అద్భ్యః-అద్భ్యః-అపాం-అప్సు-
రేఫాంత స్త్రీలింగశ్చతుశ్శబ్దోనిత్యబహువచనాంతః-
చతస్రః-చతస్రః- చతసృభిః-చతసృభ్యః-
చతసృభ్యః-చతసృణాం-చతసృషు-
షకారాంత స్త్రీలింగస్సజూశ్శబ్దః - కూడిపోందినది-

సజూః	సజుషౌ	సజుషః
తృ-సజుషా	సజూర్భ్యాం	సజూర్భిః
స-సజుషి	సజుషోః	సజూష్షు

సకారాంత స్త్రీలింగ అశీశ్శబ్దః-ప్రార్థన-

ఆశీః	ఆశిషౌ	ఆశిషః
తృ-ఆశిషా	ఆశీర్భ్యాం	ఆశీర్భిః
స-ఆశిషి	ఆశిషోః	ఆశీష్షు

హకారాంత స్త్రీలింగఉపానచ్ఛబ్దః-పాదుక-

*ఉపానత్	ఉపానహౌ	ఉపానహః
తృ-ఉపానహా	ఉపానద్భ్యాం	ఉపానద్భిః

స-ఉపానహౌ ఉపానహోః ఉపానత్సు

ఉష్ణిక్ఛబ్దోధుక్ఛబ్దవత్- ఇతిహలన్త స్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః-

అథహలన్తనపుంసకలింగ విశేషశబ్దాః-

ప్రాక్ఛబ్దస్యవాక్ఛబ్దవత్-ఏవంపరాగాదయః-

చకారాంతనపుంసకలింగః- ప్రత్యక్ఛబ్దః-వెనుకనది-

ప్రత్యక్ ప్రతీచి ప్రత్యంచి

పునస్తద్వత్ శేషంపుంవత్ సమ్యగాదయః

చకారాంతనపుంసకలింగోఽన్వక్ఛబ్దః- అనుసరించునది-

అన్వక్ అనూచి అన్వంచి

పునస్తద్వత్ శేషంపుంవత్-

చకారాంత నపుంసకలింగ ఉదక్ఛబ్దః-

ఉత్తరమునకున్నది-

ఉదక్ ఉదీచి ఉదంచి

పునస్తద్వత్- శేషంపుంవత్-

చకారాంతనపుంసకలింగ తిర్యక్ఛబ్దః- అడ్డమైనది-

*తిర్యక్ తిరశ్చి తిర్యంచి

పునస్తద్వత్ శేషంపుంవత్ ఇత్యాద్యూహ్యం

హలన్తనపుంసకలింగవిశేషశబ్దాః

నకారాంతనపుంసకలింగోऽహన్ శబ్దః-దినము-

* అహః	అహ్నీ / అహనీ	అహాని
తృ-అహ్నా	అహోభ్యాం	అహోభిః
స- అహ్ని / అహని	అహ్నోః	అహస్సు

రేఫాంతనపుంసకలింగో వార్శబ్దః - నీరు-

వాః	వారీ	వారి
తృ-వారా	వార్భ్యాం	వార్భిః
స-వారి	వారోః	వార్షు

రేఫాంతనపుంసకలింగశ్చతుశ్శబ్దోనిత్యబహువచనాంత

చత్వారి	చత్వారి	శేషంపుంవత్

సకారాంతనపుంసకలింగోధనుశ్శబ్దః-విల్లు-

ధనుః	ధనుషీ	ధనూంషి
తృ-ధనురా	ధనుర్భ్యాం	ధనుర్భిః
స ధనుషి	ధనుషోః	ధనుష్షు

సకారాంతనపుంసకలింగశ్శోచిశ్శబ్దః- కాంతి-

శోచిః	శోచిషీ	శోచీంషి

అథావ్యయాని నిరూప్యన్తే.

తృ-	శోచిషా	శోచిర్భ్యాం	శోచిర్భిః
స-	శోచిషి	శోచిషోః	శోచిష్షు

ఏవం-రోచిః- ఇత్యాదయః-

ఇతి హలన్త నపుంసకలింగ విశేషశబ్దాః.

లింగవిభక్తివచనశూన్యాన్యవ్యయాని- తాని ద్వేధా- ప్రతిపదోక్తాని లాక్షణికాని చేతి - తత్ర సూత్ర కృతాస్స్వరాది చాది ప్రాద్యూర్యాది సాక్షాత్ప్రభృత్యాది రూపేణ స్వతోనపాతితాని ప్రతిప్రతిపదోక్తాని - న్యమరకోశాఖ్యయవర్గైర్ద్రష్టవ్యాని-

తత్ర కాని చిద్విభక్తిప్రతిరూపకాని యథావాం

యువామర్థే - గేయే కేనవినీతౌవాం-

అస్తి- సత్తాయాం అస్తిమాత్ధనికః- అస్తికఃపర లోకోస్తీతి జ్ఞానవాన్-అన్యలిఙ్గాన్తత్వేన ప్రాతిపదికత్వాత్తద్ధితానావృత్తిః.

అస్మి- అహమర్థే-అస్మివచ్మి అహంవచ్మీత్యర్థః-

ఆహ- ఉవాచేత్యర్థే-

౪౩. భభూపత్యేస్తే-

ఏవంచిరాదిత్యాది నామసఛ్ఛాబాధా ...
అవ్యయత్వమవశ్యాంగీకరణీయం-

శాస్త్రప్రసిద్ధాన్యవ్యయానిలా... - ...
అవ్యయీభావకృదంతద్ధితాంతశ్చే. సా. త్రి -

అవ్యయీభావాయథా- ఉపకుంభం- అ... మ...
సముద్రం - శాకప్రతి - ప్రతిపురుషం - ఆబాలం - ఇత్యా
దయః - ఇమేసప్రపంచం - సమాసనిరూపణాగ్రంథే నిరూ
పయిష్యంతే-

అవ్యయత్వాపాదకకృత్ప్రత్యయాః-

తుమున్ - క్త్వాంలప్ - ణముల్ - ఏతదంతాన్యవ్యయాని-

క్త్వాప్రత్యయాన్తా యథా- గత్వా- దృష్ట్వా- భ...- బుధ్వా-
బధ్వా- త...- ఇత్యాదయః-

ల్యబన్తా యథా- సంతర్ప్య- అధిగత్య విహాస్య విహాయ
విధా... ప్రయుజ్య పరిత్యజ్య ఇత్యాది-

తుమున్నంతాయథా- భవితుం- యాతుం- గంతుం- కర్తుం-
భోక్తుం-

ణముల న్తా యథా — స్మారం-స్మారం- పాయం-పాయం- చోరంకారం- ఇత్థంకారం- కథంకారం- యావజ్జీవం- ఉదరంపూరం-

అవ్యయత్వోపాదకతద్ధిత ప్రత్యయాః-

ఆమ్-వతిః-తసిల్- త్రల్- హావత్- దాహిర్జల్- అధునా-దానిం-ద్యస్-ఉత్-ఆరి-సమసణ్- ఏద్యవి-ద్యస్- ఏద్యుస్-ద్యుస్-థాల్ థముః-అస్తాతిః-ఆసిః-అతసుచ్-అస్తాతిలుక్-రిల్-రిష్టాతిల్- ఆతిః-ఏనప్-ఆచ్- అహేధాధ్యముఞ్-ధముఞ్-ఏధాచ్-కృత్వసుచ్- సుజ్లుక్- శస్ తసిః- చ్విః- సాతిః- త్రాడాచ్-

ఏతదంతాన్యవ్యయాని-

ఆమ్‌యథా- నితరాం-నితమాం-నుతరాం-నుతమాం- పచతితరాం - పచతితమాం-

వతిర్యథా- బ్రాహ్మణవత్-మధురావత్-చైత్రవత్-

తసిల్‌యథా- సర్వతః-పూర్వతః-కుతః-

త్రల్‌యథా- సర్వత్ర - కుత్ర - యత్ర-

హాంతౌయథా- ఇహ - క్వహ-

అవ్యయాని.

అదస్తోయథా- క్వ-

దా స్తాయథా- సర్వదా - ఏకదా - అన్యదా - కదా - యదా - తదా-

హి ల స్తాయథా- ఏతర్హి-కర్హి-యర్హి-తర్హి-

అధునాస్తోయథా- అధునా-

దానీంయథా- ఇదానీం - తదానీం-

ద్యస్ యథా- సద్యః-సమానేహని-

దృథా- పరుత్-పూర్వవత్సరే-

ఆరిర్యథా- పరారి - పూర్వతరవత్సరే

సమసణ్యథా- ఐషమః- అస్మిన్వత్సరే-

ఏద్యవియథా- పరేద్యవి-పరస్మిన్నహని-

ద్యోయథా- అద్య - అస్మిన్నహని-

ఏద్యుస్ యథా- పూర్వేద్యుః - అన్యేద్యుః - అన్యతరేద్యుః- ఇతరేద్యుః-అధరేద్యుః- అపరేద్యుః- ఉభయేద్యుః - ఉత్తరేద్యుః-

ద్యుస్ యథా- ఉభయద్యుః-

థాల్ యథా- సర్వథా-యథా-తథా-

థముయథా- ఇత్థంకథం-

అస్తాతిర్యధా- { పురస్తాత్- పరస్తాత్- అధస్తాత్- అవస్తాత్- అపరస్తాత్- అవరస్తాత్-

అసిర్యధా- పురః- అధః- అవః-

అతసుజ్యధా- దక్షిణతః- ఉత్తరతః-పరతః-అవరతః-

అస్తాతిలుగ్యధా- ప్రాక్-ప్రత్యక్-ఉదక్-

రిల్ రిష్టాతి-
లౌయధా- } ఉపరి - ఉపరిష్టాత్-

ఆతిర్యధా- పశ్చాత్-ఉత్తరాత్-అధరాత్-దక్షిణాత్-

ఏనబ్యధా- ఉత్తరేణ- అధరేణ-దక్షిణేన-

ఆజ్యధా- దక్షిణా- ఉత్తరా-

ఆహిర్యధా- దక్షిణాహి- ఉత్తరాహి-

ధాయధా- { ఏకధా- ద్విధా- త్రిధా-చతుర్ధా- పంచధా-షోఢా-సప్తధా-బహుధా-

ధ్యముచంచా- ఐకధ్యం-

ధ్యముంచ్యధా- ద్వైధం- త్రైధం-

ఏధాచ్యధా- ద్వేధా-త్రేధా-

కృత్వసుజ్యధా- పంచకృత్వః-షట్కృత్వః-

సుజ్యధా- ద్విః - త్రిః - చతుః-

సుజ్ఞ్యర్థా- సకృ[illegible]-

శస్యర్థా- బహుశః- అల్పశః- ద్విశః- త్రిశః- [illegible]శః- ప్రస్థశః-

తసిల్యర్థా- కృష్ణతః - అర్జునతః - ఆదితః - [illegible] - సర్వత - మానాతః-

చ్వ్యర్థా- కృష్ణీభవతి-గంగీస్యాత్.

సాతిర్యర్థా- అగ్నిసాద్-భవతి- విప్రసాత్-కరోతి-

త్రాయర్థా- విప్రత్రాకరోతి- దేవత్రా- మనుష్యత్రా-

డాజ్యర్థా- పటపటాకరోతి - [illegible]రాకరోతి- ప్రియాకరోతి - సుఖాకరోతి-

ఇత్యవ్యయాని-

❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

అర్థసమాస కుసుమావళిః.

సంస్కృతభాషయందుఁ ప్రయోగింపబడెడు సుబంతములు - వ్యస్తపదములుగాను - సమాసపదములుగా నుండును - సమాసమనఁగా ననేకపదంబు లనేకపదంబులుగాఁ గలిపివలుకుట- సమాసంబులు సంక్షేపంబుగా నాలువిధంబులు; అవియేవన్నను-

౧, తత్పురుషసమాసము- ... ౮ భేదములు-
౨, కర్మధారయసమాసము- ౭
౩, ద్విగుసమాసము- ౨
౪, బహువ్రీహిసమాసము ... ౭
౫, అవ్యయీభావసమాసము- ౨
౬, ద్వంద్వసమాసము- ౪

ఏతదంతర్గతవిశేషసమాసంబులెవ్వను-

అలుక్సమాసము- గతిసమాసము- నిత్యసమాసము- అసమర్థసమాసము- కృదాదివృత్తులు- ఇత్యాదులు- సమాసార్థము సెఱింగించెడి వాక్యంబులకు - విగ్రహంబనిసంజ్ఞ.

శ్లో॥ భూనాయకంవాధనాయకంవా భజన్భవంవా ధనమేతిలోకే । తద్విష్ణునాథం నభజామికింతు సహస్రశస్తంప్రణమామినిత్యం । శ్రీమత్పాణినిసూత్రాణి సమాలోచ్య యథామతి । బాలవ్యుత్పత్తయేకుర్వే స్సమాసకుసుమావళిం॥

తత్పురుష సమాసనిరూపణం-

తత్పురుషోనవిధో భూత్వ ప్రథమాదివిభక్తి సఖ్యాకృతై

ర్భేదైః ॥ ఉత్తరపద జనితార్థో ముఖ్య స్తత్రేతి పండితైః ఖ్యాతః॥

౧ - ప్రథమాతత్పురుషో యథా.

అమృతం యోపిబద్దైత్య స్తంవైకుంఠో ద్విధాచ్ఛినత్। రాహూత్తరకాయోస్యపూర్వకాయోభవద్ధ్వజః ॥ ఉత్తర కాయస్య ఉత్తరకాయః-పూర్వకాయస్య-పూర్వకాయః। అర్ధంపిప్పల్యాః - అర్ధపిప్పలీ- ఇత్యేవమాదయః॥

౨- ద్వితీయా తత్పురుషో యథా-

దుఃఖాతీతో భవత్యేవయదికృష్ణశ్రితోజనః । అథవాన్న బుభుక్షుస్స్యాన్ముహూర్తసుఖమశ్నుతే । దుఃఖమతీతో దుఃఖాతీతః। కృష్ణంశ్రితః-కృష్ణశ్రితః। అన్నంబుభుక్షుః- అన్నబుభుక్షుః। ముహూర్తంసుఖం-ముహూర్తసుఖం। ఖట్వామారూఢః - ఖట్వారూఢః। ఇత్యాదయః॥

౩- తృతీయా తత్పురుషో యథా-

మాసావరత్వం ఖలుమాసపూర్వత్వ స్యహంతు విద్యానిపుణోనితాంతం । ఇతీవసంసద్యపి బాడబానాం- పరస్పరంవాక్కలహోబభూవ । మాసేన అవరః మా

సావరః - మాసేన పూర్వః - మాసపూర్వః - విద్యయా నిపుణః - విద్యానిపుణః - వాచా కలహః - వాక్కలహః పిత్రా సదృశః - పితృసదృశః - ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - చతుర్థీతత్పురుషో యథా-

గృహీ భూతబలిం దత్త్వా గోసుఖం తు కృషీవలః। దత్త్వా స్నాయూపదారుం కుండలాస్నాపదం బుధః॥ భూతేభ్యో బలిః - భూతబలిః - గవే సుఖం - గోసుఖం - యూపాయ దారు - యూపదారు - కుండలాయ [illegible] స్నాపదం - కుండలాస్నాపదం - [illegible] హితం - గోహితం - ఇత్యేవమాదయః॥

౫ - పంచమీతత్పురుషో యథా-

పూర్వం చోరభయం ప్రాప్య వ్యాఘ్రభీత స్తతః పరం। సుఖాతీతో జనస్సర్వో గరణ్యే వనే తత్కథం॥ చోరాద్భయం - చోరభయం - వ్యాఘ్రాద్భీతః - వ్యాఘ్రభీతః॥ సుఖాత్ అపేతః - సుఖాపేతః (వృక్షాత్పతితః - వృక్షపతితః) ఇత్యేవమాదయః॥

౬ - షష్ఠీతత్పురుషో యథా-

అధికం రాజపురుషస్స్వస్వర్ణమణియుతః। వృక్ష సమానశాఖా [illegible] జలతో దేవపూజనాత్॥ రాజ్ఞః పురుషః

రాజపురుషః-సర్వేషాంమహత్తరః సర్వమహత్తరః। వృక్షస్య
మూలం- వృక్షమూలం- దేవానాంపూజకః- దేవపూజకః-
వృక్షస్యఛాయా- వృక్షచ్ఛాయం- ఇత్యేవమాదయః॥

౭- సప్తమీతత్పురుషోయథా-

ప్రాశ్యాన్నమీశ్వరాధీనం స్థాలీపక్వం పుమానపి। ఆత్మజ్ఞానాత్తపశ్శుష్కస్సదానశౌండః కథంభవేత్॥ ఈశ్వరేఅధీనం- ఈశ్వరాధీనం॥ స్థాల్యాంపక్వం-స్థాలీపక్వం॥ ఆతపేశుష్కః-ఆతపశుష్కః॥ దానేశౌండః-దానశౌండః- (సాంకాశ్యేసిద్ధః-సాంకాశ్యసిద్ధః) ఇత్యేవమాదయః॥

౮- నఞ్ తత్పురుషోయథా-

అజ్ఞానాత్పాపమాప్నోతి పాపాదబ్రాహ్మణోభవేత్। తస్మాదిచ్ఛంతితత్త్యక్తుమభవాయైవ పండితాః॥ నజ్ఞానం అజ్ఞానం-నబ్రాహ్మణః- అబ్రాహ్మణః॥ నభవః అభవః- (న అశ్వః అనశ్వః) ఇత్యేవమాదయః॥

~~* కర్మధారయ సమాసనిరూపణం *~~

కవిభిస్సప్తవిధస్స్యాదిత్యేవం కర్మధారయః కథితః,
తత్పురుషాంతర్భావాత్తద్వత్ప్రాధాన్య మిహికథంచాస్య॥

౬ విశేషణం పూర్వపదే విశేష్యం తథోభయత్రాపి విశేషణం చ। యస్యోపమానం పరతస్తదాదౌ సంభావనాచావ్యయ ధారణాచ॥

౧ - విశేషణపూర్వపదకర్మధారయో యథా-

నీలోత్పలాని నారీణాం నయనానీవ రేజిరే। కంపితాన్యల్పవాతేన సత్సరస్సుస్థితాన్యహో॥ నీలానిచ తాని - ఉత్పలానిచ - నీలోత్పలాని। అల్పశ్చాసౌ వాతశ్చ అల్పవాతః-సంతిచ తాని సరాంసిచ సత్సరాంసి (రమ్యాచసాలతా చ రమ్యలతా) ఇత్యేవమాదయః॥

౨ - విశేష్యపూర్వపదకర్మధారయో యథా-

ఉత్ప్రేక్ష్యేయస్య మాతంగాన్ ఘనానితి మనీషయా। మయూరవ్యంసకాహృష్టా నన్నృతుస్తం నృపం భజే॥ వ్యంసకాశ్చ తే మయూరాశ్చ మయూరవ్యంసకాః॥ (ఖసూచిశ్చాసౌ వైయాకరణశ్చ వైయాకరణ ఖసూచిః-) ఇత్యేవమాదయః॥

౩- విశేషణోభయపదకర్మధారయో యథా-

భ్రంసాంస్నాతానులిప్తానామన్నంభోజ్యేక్షణసేవహో। పశ్యతీత్యబ్రవీద్విద్యన్ స్త్రీష్వేన్యప్రపంచవచః॥ స్నాతా

శ్చ తే అనులిప్తాశ్చ స్నాతానులిప్తాః । భోజ్యంచతత్ [illegible] ష్యంచభోజ్యభక్ష్యం । సిక్తంచతత్ ప్రచితంచసిక్తప్రచితం॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - ఉపమానోత్తరపదకర్మధారయోదాహరణా-

రామోయంపురుషవ్యాఘ్రః స్సంవ్య[illegible]కపి[illegible] [illegible] నిస్త్రింశబలాద్యుద్ధే రావణం రామ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]వ్యాఘ్ర ఇవపురుషవ్యాఘ్రః॥ క[illegible] [illegible]కుంజరా [illegible] [illegible]కుంజరాః॥ రాక్షసః ఋషభ ఇవ [illegible]సఋషభః [illegible] [illegible]హా ఇవకపి[illegible] [illegible] ఇత్యా[illegible]॥

౫- ఉపమానపూర్వకర్మధారయోదాహరణా-

కౌముదీవిశదాభాతియా నాఽతీ[illegible] । అ [illegible] [illegible]ద్యాత్ప్రాతస్త్రామధురాంగిరం॥ కౌముద[illegible] [illegible] కౌముదీవిశదా॥ రతిరివసుందరీరతిసుందరీ॥ [illegible] [illegible]తస్వీ॥ ద్రాక్షేవమధురా ద్రాక్షామధురా॥ [illegible] ఇవ శ్యామః ఘనశ్యామః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౬- సంభావనాపూర్వపదకర్మధారయోదాహ[illegible]-

తమాలవృక్ష[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] స్సకలైర్దృష్ట్వా [illegible] [illegible] [illegible]

వృ...తమాలన్యత్తాః॥ వింధ్యఇతిపర్వతఃవింధ్యపర్వతః। గజయిత్యమనీషాగజమనీషా॥ మేఘయితిఛలం మేఘచ్ఛలం॥ యిత్యేవమాదయః॥

౭- అవధారణపూర్వపదకర్మధారయాయథా-

మనీషాసలిలైర్యుక్తిరత్నైర్వా కల్పనోర్మిభిః। యశస్సరిద్భిసంపన్నోభాత్యయంకవిసాగరం॥ మనీషాఏవ సలిలానిమనీషాసలిలాని॥ యుక్తయఏవరత్నాని యుక్తిర త్నాని॥ కల్పనాఏవఊర్మయః కల్పనోర్మయః॥ యశాం స్యేవసరితః యశస్సరితః॥ కవిరేవసాగరః కవిసాగరః॥ ధనంయేవధనంవినయధనం॥ యిత్యేవమాదయః॥

~~~~* ద్విగుసమాసనిరూపణం. *~~~~

సచైకవద్భావ్యనేక వద్భానీతిద్విధాద్విగుః । కర్మ ధారయఏవాస్యాప్యంతర్భావోబుధైర్మతః॥

౧ - ఏకవద్భావిద్విగుర్యథా-

పంచవట్యాసమంక్షేత్రం త్రిలోక్యాంనహివిద్యతే। ... త్రిపంచగవందత్వాజనశ్రేష్ఠపదంవ్రజేత్ ॥ పంచానాంవ టానాం సమాహారః పంచవటీ॥ త్రయాణాం లోకానాం సమాహారః త్రిలోకీ॥ పంచానాం గవాం సమాహారః పంచ

గవం॥ శ్రేయాణాంభువనానాం సమాహారః త్రిభువనం॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౨ - అనేకపదద్విగుర్యథా-

యుద్ధేషువిబుధాస్సర్వే వాడబాశ్చాష్టవేష్వపి। గాంగేయం కార్యసిద్ధ్యై భజేషాణ్మాతురంముదా॥ షణ్ణాం మాతౄణాం అపత్యం పుమాన్ షాణ్మాతురః॥ అష్టసు కపాలేషు సంస్కృతః పురోడాశః అష్టాకపాలః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

...* బహువ్రీహి సమాసనిరూపణం- *...

సప్తభిరాఖ్యాభిర్వా విఖ్యాతో యస్స వై బహువ్రీహిః। అన్యపదార్థో ముఖ్యః కథితో విభుధైర్బహువ్రీహౌ। ద్వాభ్యాం పదాభ్యాం బహుభిః పదైర్వ్యస్సంఖ్యోభయోస్స్వాప దయోః పదాగ్రే। యస్యాభవత్సార్వపదేసహాశ్చ దిగంత రాళవ్యతిహారలక్ష్మ॥

౧ - ద్విపదబహువ్రీహిర్యథా-

ప్రాప్తాగ్నిమేవమిమమాధరథాసధాశ్వాం స్తూణీర సద్ధృతశరంచవహాఙ్జనేన। రుద్రోపిపింపఖ్రషాసవ్రతో విభేదజేనైశ్చద త్తపసైవ మహాబలస్సః॥ ౨॥ ప్రాప్తః

అగ్నిర్యంసః ప్రాప్తాగ్నిః॥ ౩॥ ఊఢోరథః యస్మై సఊఢరథః॥
౪॥ దత్తః పశుః యస్మై సః దత్తపశుః॥ ౫॥ ఉద్ధృతాః శరాః
యస్మాత్సః ఉద్ధృశరః॥ ౬॥ మహత్ బలంయస్యసః మహా
బలః॥ ౭॥ వీరాః పురుషాః యాసు తాః వీరపురుషాః॥ ఇత్యే
వమాదయః॥

౨-బహుపదబహువ్రీహిర్యథా-

నీలోజ్జ్వలవపుః పాతు శ్రీమత్పీతాంబరో హరిః। యస్య
ప్రసాదాత్కృష్ణాభూదివ్యసుందరవిగ్రహా॥ నీలముజ్జ్వలం
చవపుః యస్యసః నీలోజ్జ్వలవపుః॥ శ్రీమత్ పీతం అంబరంయ
స్యసః శ్రీమత్పీతాంబరః॥ దివ్యసుందరః విగ్రహః యస్యా
స్సాదివ్యసుందరవిగ్రహా॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౩ - సంఖ్యోభయపదబహువ్రీహిర్యథా-

కాననేస్మిన్నహోరాజన్ ద్విత్రైరాయాసితాజనైః।
లబ్ధ్వాంతేపంచషానాగా ఇత్యూచుర్బలినః ప్రభుం॥ ద్వౌ
వా త్రయో వా ద్విత్రాః॥ పంచవా షడ్వా పంచషాః॥ త్రయో
వా చత్వారో వా త్రిచతురాః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - సంఖ్యోత్తరపదబహువ్రీహిర్యథా-

బ్రాహ్మణాః కతి వా రుద్రా వసంతేమితి సంఖ్యయా । తేషాం ... ఏకయాయుక్తా దశ ఏకాదశా ఇతి॥ దశానాం సమీపే సంతి తే ఉపదశాః । ఏకాదశానాం సమీపే సంతి తే ఉపైకాదశాః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౫ - సహపూర్వపదబహువ్రీహిర్యథా-

సకలాస్సహసంతానాస్సకలా అబాధకాః । ప్రీ... స్మై కుహివాయ సహపుత్రాయ సంతతం॥ కలాభిస్సహ వర్తంత ఇతి సకలాః సంతానైస్సహ వర్తంత ఇతి సహ సంతానాః॥ పుత్రేణ సహ వర్తత ఇతి సహపుత్రః॥

౬ - దిగంతరాళలక్షణబహువ్రీహిర్యథా-

విద్యుదుత్తరపూర్వాయా మమోఘామారుణీ ఫలా । యది దక్షిణపూర్వాయాం వృష్టిరేవ భవేత్తదా॥ ఉత్తరస్యాశ్చ పూర్వస్యాశ్చ దిశోర్యదంతరాళం సా ఉత్తరపూర్వా । దక్షిణస్యాశ్చ పూర్వస్యాశ్చ దిశోర్యదంతరాళం సా దక్షిణపూర్వా॥ ఇత్యేవమూహ్యం॥

౭ - వ్యతిహారలక్షణబహువ్రీహిర్యథా-

జాతానాంబాహుబాహవి కేశాకేశి ముష్టాముష్టి ... యుద్ధం తథా

కేశాకేశ్యభవద్యుద్ధం వానరాణాం పరస్పరం॥ బాహుభి
ర్బాహుభిశ్చ గృహీత్వేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం. బాహాబా
హవి॥ ముష్టిభిర్ముష్టిభిశ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం
ముష్టీముష్టి॥ కేశేషు కేశేషు గృహీత్వేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం
కేశాకేశి॥ ఇత్యేవమాదయః॥

~~~~* అవ్యయీభావసమాసనిరూపణం- *~~~~

యస్యాభవత్పూర్వపదేఽవ్యయస్య నామ్నోవిధానాద్ద్వి
విధం చ లక్ష్మ। ప్రాధాన్యపూర్వపదార్థోపి చ యత్రముఖ్య స్తమవ్య
యీభావముదాహరామః॥

౧ - అవ్యయపూర్వపదావ్యయీభావో యథా-

భో రాజన్ ప్రత్యహం భూయాద్యథాశక్త్యధిబాడబం।
భక్తిస్తయాస్తు సంభద్రం నిష్పాపముపలోచనం॥ అహన్య
హని ప్రత్యహం॥ శక్తిమనతిక్రమ్య యథాశక్తి॥ బాడబేష్వ
ధిబాడబం॥ భద్రాణాం సమృద్ధిస్సంభద్రం॥ పాపానా
మభావో నిష్పాపం॥ లోచనయోస్సమీపే ఉపలోచనం॥ ఇ
త్యేవమాదయః॥

౨-నామపూర్వపదావ్యయీభావో యథా-

సస్యాదిభోజనే యస్య సూపప్రతి న యుజ్యతే। శాకప్రత్య
~~~~

థవాన్యేభ్యః కథం దాస్యతి స ప్రభుః॥ సూపస్య లేశః సూప
ప్రతి। శాకస్య లేశః శాకప్రతి॥ ఇత్యేవమాదయః॥

...* ద్వంద్వసమాసనిరూపణం- *...

యస్మిన్ సమాసే ప్రాధాన్యముభయోస్స్యాత్ పదార్థ
యోః। సహి ద్వంద్వశ్చతుర్థా స్యాత్ [illegible]॥ యిత
రేతరయోగాఖ్యస్సమాహారాఖ్య స్తథా। ద్వి భ్యాం
పదాభ్యాం బహుభిరుభే చేతి చతుర్విధః॥

౧ - ద్విపదేతరేతరయోగద్వంద్వో యథా-

యయోర్బలేన సమితౌ నిహతౌ కంసరావణౌ। సూర్యా
చంద్రమసోర్వంశ్యౌ రామకృష్ణౌ వహం భజే॥ కంసశ్చ రావ
ణశ్చ కంసరావణౌ॥ సూర్యశ్చ చంద్రమాశ్చ సూర్యాచంద్ర
మసౌ॥ రామశ్చ కృష్ణశ్చ రామకృష్ణౌ॥

౨- బహుపదేతరేతరయోగద్వంద్వో యథా-

వాపీకూపతటాకానాం మహతాం స్థాపనాదపి। ధర్మా
ర్థకామమోక్షాశ్చ సిధ్యంతే నాత్ర సంశయః॥ వాపీచకూ
పశ్చ తటాకశ్చ వాపీకూపతటాకాః॥ ధర్మశ్చ అర్థశ్చ
కామశ్చ మోక్షశ్చ ధర్మార్థకామమోక్షాః - (ఘటశ్చ

పటశ్చకుడ్యంచ ఘటపటకుడ్యాని) ఇత్యాదయః॥

౩ - ద్విపదసమాహారద్వంద్వో యథా-

శీతోష్ణం సుఖదుఃఖం వా సహ యో వర్తతే సదా । నియమ్య వాక్త్వచం సమ్యక్స హి యోగీతి కథ్యతే॥ శీతంచ ఉష్ణంచ తయోస్సమాహారః శీతోష్ణం॥ సుఖంచ దుఃఖంచ తయోస్సమాహారః వాక్త్వచం॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - బహుపదసమాహారద్వంద్వో యథా-

ఢక్కామృదంగపటహం యస్య దద్వానమందిరే । అశ్వహస్తిరథాయాస్తు ధావుకంతస్య భూభృతః ॥ ఢక్కాచ మృదంగశ్చ పటహశ్చ తేషాం సమాహారః ఢక్కామృదంగపటహం॥ అశ్వశ్చ హస్తీచ రథశ్చ తేషాం సమాహారః అశ్వహస్తిరథం (పాణిశ్చ పాదశ్చ గ్రీవాచ తేషాం సమాహారః పాణిపాదగ్రీవం) ఇత్యేవమాదయః॥

అలుక్సమాసో యథా-

కంఠేకాలం స్మరన్నేవ జనుషాంధో హృదిస్పృశం । వాచోయుక్తిం వదన్ జీవత్యంతికాదాగతం ప్రతి॥ కంఠేకాలో యస్యసః కంఠేకాలః॥ జనుషా అంధః జనుషాంధః॥ హృది

[illegible] వాచకః [illegible]
తకారాత్ అగతః అంతకాచాగతః॥ పశ్యతో హరతీతి పశ్యతో హరః ఇత్యేవమాదయః॥

గతిసమాసోయథా-

సాక్షాత్కృత్య [illegible] అలంకృత్య [illegible] ఇత్యేవమాదయః॥

నిత్యసమాసోయథా-

కుంభకారస్తంతువాయోలోహకారక ఏవచ। శ్రేణయోప్యపి సంస్థాప్యాః పార్శ్వే గ్రామస్య యత్నతః॥ కుంభం కరోతీతి కుంభకారః॥ తంతుం వయతీతి తంతువాయః॥ లోహం కరోతీతి లోహకారకః॥ తాపించేన సంకాశాః తాపించ్ఛనిభాః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

శాకాతురీయేణ మహాత్మనా హి సర్వే సమాసాః పఠితాః స్వ [illegible] పర్యాయాః। తేషాం పరముక్తాపి హితా [illegible] సమగ్రంథ [illegible] సిద్ధమాచష్టే॥

అసమర్థసమాసోదాహరణం

తస్యమునేః శిష్యస్తు శ్రీభాగవతో యది । అగస్త్య
గ్గతస్యభయం నాస్తి కదాచన ॥ భగవతో భక్తః భాగవతః ।
శివే భాగవతః శివభాగవతః ॥ షణ్ణాం వర్గః షడ్వర్గః ॥ అరీ
ణాం షడ్వర్గః అరిషడ్వర్గః ॥ సూర్యస్య సపత్న్యాః సూర్యా
పత్యాః- ఇత్యేవమాదయః ॥

ప్రాయికత్వాదనేకత్రిష్టం ప్రాధాన్యం చాతిమాలాది ।
దంతోష్ఠ్యం-ద్విత్రాదౌ స్యాత్ తత్సూర్యాపత్రవత్ స్మృతా ॥ మాలా
తిక్రాంతః అతిమాలః దంతశ్చ ఓష్ఠశ్చ తయోస్సమాహారః
దంతోష్ఠం ॥ ద్వౌ వా త్రయో వా ద్విత్రాః ॥ సూర్యస్యాపత్యం
సూర్యాపత్రం ॥

~~※ కృదాదివృత్తయః ※~~

కృత్తద్ధితసనాద్యంతధాతుభ్యశ్చైకశేషతః । సమాసా
దపివిద్వద్భిః కథితాః పంచవృత్తయః ॥

౧ - కృద్వృత్తికథా

భక్తానామపి మర్త్యానా మమరాణాముపాసినాం । సం
పాదయిష్యే జ్ఞానం తాం వాచం ప్రణమామ్యహం ॥ భజం
తే మామితి భక్తాః ॥ మ్రియంతే ఇతి మర్త్యాః ॥ న మ్రియంతే ఇతి

త్యమగాః॥ జ్ఞాయతేఽనేనేతి జ్ఞానం ఉపాస్యబుద్ధిరితి॥

౨- తద్ధితవృత్తిర్యథా-

మానుషాణాం దితేయానాం పీడయంతో భువి స్థితాః । నో
దైతేయాస్తాన్నిహంతుం జాతో దాశరథిస్స్వయం॥ మ
నోరపత్యాని పుమాంసో మానుషాః॥ అదితేరపత్యాని పు
మాంస ఆదితేయాః॥ దితేరపత్యాని పుమాంసో దైతే
యాః॥ దశరథస్యాపత్యం పుమాన్ దాశరథిః॥ పులస్త్యస్య
గోత్రాపత్యం పుమాన్ పౌలస్త్యః॥

౩ - సనాద్యంతధాతువృత్తిర్యథా-

యః పాస్పర్ధీతి వా లోకాన్ దేవైర్వైరాయతే సదా।
రాక్షసస్య వినాశాయ తస్య పుత్రీయతే ప్రభుః॥ అతిశయేన
స్పర్ధతే పాస్పర్ధీతి॥ వైరమాచరతి వైరాయతే॥ పుత్రమాత్మ
న ఇచ్ఛతి పుత్రీయతి॥ ఇత్యేవమాదయః॥

ఏకశేషవృత్తిర్యథా-

సర్వేషామపి లోకానాం పితరౌ యౌ సనాతనౌ । విది
తౌ పాలనాచ్ఛ్రితౌ శివౌ సతతం భజే ॥ మాతా చ పితా చ పి
తరౌ సనాతనీ చ సనాతనశ్చ సనాతనౌ॥ విదితా చ విదితశ్చ
విదితౌ॥ సా చ స చ తౌ॥ శివా చ శివశ్చ శివౌ॥

సమాసవృత్తిః.

సమాసవృత్తిస్సర్వేషు సమాసేషు నిరూపితా । పరార్థస్యాభిధానం హి వృత్తిరిత్యభిధీయతే ॥ దూరాన్నాశ్వస్స గ్యముక్తాస్సర్వ్య వాత్సల్యాస్సత్కృతామిమాం । పశ్యంతు విబుధాస్సర్వే సమాసకుసుమావళిం ॥ శ్రీమధ్యమందిరకులాంబుధిపూర్ణచంద్రః । శ్రీసర్వమంగళ మనీషికృతా సలీలం । ఏషా సమాసకుసుమావళి రాబ్జతారం జీయాత్కృపానిధి సదాశివసత్ప్రసాదాత్ ॥

సమాసకుసుమావళిసమాప్తాః.

ధాతువులసంజ్ఞావిశేషములు.

లట్-లిట్-లుట్-లృట్-లేట్-లోట్-లఙ్-లిఙ్-లుఙ్-లృఙ్ - అను భేదములవలన - లకారంబులు పది తెరంగులై విలసిల్లుచున్నవి - అందు లేట్ - అనునది వేదములయందు దప్ప తక్కిన స్థలములయందు ప్రయోగింపబడదు - ఏధాతువులకు - తిప్ - తస్ - ఝి - సిప్ - థస్ - థ - మిప్ - వస్ - మస్ -

అనునివిలకారాదేశంబులగుచున్నవో ఆధాతువులు పర స్మై పదులనంబడును- ఏధాతువులకు- త - ఆతామ్- ఝ- థాస్- ఆథామ్-ధ్వమ్ - ఇటు-వహి మహిఙ్ - అనునివి లకారా దే శంబులగుచున్నవో - ఆధాతువులాత్మనే పదులనంబడును- ఏ ధాతువులకు నీచెప్పంబడిన ద్వివిధాదేశంబులు [illegible] న్నవో ఆధాతువులు ఉభయపదులనంబడును - ఈ [illegible] ధాతువులకు ప్రథమమధ్యమోత్తమపురుషసంజ్ఞ [illegible] దు ఏకద్వి బహువచనసంజ్ఞలును భూధాతు ప్రథమపురు [illegible] నందు జెప్పబడియున్న తత్తత్సంజ్ఞా [illegible] లన బాలురకు స్పష్టంబులగును॥

పరస్మైపదీ-భూసత్తాయాం-వర్తమానే [illegible]

	ఏ-	ద్వి-	బ-
ప్ర-	భవతి	భవతః	భవంతి
మ-	భవసి	భవథః	భవథ
ఉ-	భవామి	భవావః	భవామః

భూధాతోర్నిత్యపరోక్షేలిటు-

బభూవ	బభూవతుః	బభూవుః

బభూవిథ	బభూవథుః	బభూవ
బభూవ	బభూవివ	బభూవిమ

అనద్యతనభవిష్యతిలుట్-

భవితా	భవితారౌ	భవితారః
భవితాసి	భవితాస్థః	భవితాస్థ
భవితాస్మి	భవితాస్వః	భవితాస్మః

భవిష్యతిఌట్-

భవిష్యతి	భవిష్యతః	భవిష్యంతి
భవిష్యసి	భవిష్యథః	భవిష్యథ
భవిష్యామి	భవిష్యావః	భవిష్యామః

విద్యాద్యాశీష్షులోట్-

భవతు / భవతాత్	భవతాం	భవంతు
భవ / భవతాత్	భవతం	భవత
భవాని	భవావ	భవామ

అనద్యతనభూతేలఙ్-

అభవత్	అభవతాం	అభవన్

అభవః	అభవతం	అభవత
అభవం	అభవావ	అభవామ

విధ్యాదిషులిఙ్ -

భవేత్	భవేతాం	భవేయుః
భవేః	భవేతం	భవేత
భవేయం	భవేవ	భవేమ

ఆశీషిలిఙ్ -

భూయాత్	భూయాస్తాం	భూయాసుః
భూయాః	భూయాస్తం	భూయాస్త
భూయాసం	భూయాస్వ	భూయాస్మ

భూతేలుఙ్ -

అభూత్	అభూతాం	అభూవన్
అభూః	అభూతం	అభూత
అభూవం	అభూవ	అభూమ

భవిష్యతిల్ఋఙ్ -

అభవిష్యత్	అభవిష్యతాం	అభవిష్యన్
అభవిష్యః	అభవిష్యతం	అభవిష్యత
అభవిష్యం	అభవిష్యావ	అభవిష్యామ

ధాతుమాలికా.

ఆత్మనేపది-

ఏధవృద్ధౌ - వర్తమానే లట్-

ఏధతే	ఏధేతే	ఏధంతే
ఏధసే	ఏధేథే	ఏధధ్వే
ఏధే	ఏధావహే	ఏధామహే

భూతానద్యతనపరోక్షే లిట్-

ఎధాంచక్రే	ఎధాంచక్రాతే	ఎధాంచక్రిరే
ఎధాంచకృషే	ఎధాంచక్రాథే	ఎధాంచకృఢ్వే
ఎధాంచక్రే	ఎధాంచకృవహే	ఎధాంచకృమహే

అనద్యతనభవిష్యతి లుట్-

ఎధితా	ఎధితారౌ	ఎధితారః
ఎధితాసే	ఎధితాసాథే	ఎధితాధ్వే
ఎధితాహే	ఎధితాస్వహే	ఎధితాస్మహే

భవిష్యతి లృట్-

ఎధిష్యతే	ఎధిష్యేతే	ఎధిష్యంతే
ఎధిష్యసే	ఎధిష్యేథే	ఎధిష్యధ్వే
ఎధిష్యే	ఎధిష్యావహే	ఎధిష్యామహే

విధ్యాద్యర్థేషు లోట్ -

ఎధతాం	ఎధేతాం	ఎధంతాం
ఎధస్వ	ఎధేథాం	ఎధధ్వం
ఎధై	ఎధావహై	ఎధామహై

అనద్యతనభూతే లఙ్ -

ఐధత	ఐధేతాం	ఐధంత
ఐధథాః	ఐధేథాం	ఐధధ్వం
ఐధే	ఐధావహి	ఐధామహి

విధ్యాదిషు లిఙ్ -

ఎధేత	ఎధేయాతాం	ఎధేరన్
ఎధేథాః	ఎధేయాథాం	ఎధేధ్వం
ఎధేయ	ఎధేవహి	ఎధేమహి

ఆశిషి లిఙ్ -

ఏధిషీష్ట	ఏధిషీయాస్తాం	ఏధిషీరన్
ఏధిషీష్ఠాః	ఏధిషీయాస్థాం	ఏధిషీఢ్వం
ఏధిషీయ	ఏధిషీవహి	ఏధిషీమహి

భూతే లుఙ్ -

ఐధిష్ట	ఐధిషాతాం	ఐధిషత

ఐధీష్ఠాః ఐధీషాథాం ఐధీధ్వం
అయిధీఢ్వం
అయిధీషి అయిధీష్వహి అయిధీష్మహి

భవిష్యతిల్బట్ -

అయిధిష్యతే అయిధిష్యేతాం అయిధిష్యంతే
అయిధిష్యథాః అయిధిష్యేథాం అయిధిష్యధ్వం
అయిధిష్యే అయిధిష్యావహే అయిధిష్యామహే

ఉభయపదీ- రాజదీప్తౌ.

లటి - రాజతి - రాజతే - లిటి.

రరాజ రరాజతుః రరాజుః
రేజతుః రేజుః
రరాజిథ రరాజథుః రరాజ
రేజిథ రేజథుః రేజ
రరాజ రరాజివ రరాజిమ
రేజివ రేజిమ
రేజే రేజాతే రేజిరే

ఇత్యాది -

లుటి-మధ్యమే- రాజితాసి - రాజితాసే- లృటి- రాజి

ష్యతి - రాజిష్యతే - లోట్ - రాజతు - రాజతాం - లఙ్ - అరా
జత్ - అరాజత - విధి - రాజేత్ - రాజేత - ఆశీః - రాజ్యా
త్ - రాజిషీష్ట - లుఙ్ - అరాజీత్ - అరాజిష్ట - లృఙ్ - అరాజి
ష్యత్ - అరాజిష్యత॥

ఇత్యేవంబాలానాం ధాతుస్వరూపసరణిః ప్రదర్శి
తేతి విద్వచ్ఛిఖామణయో విదాంకుర్వంతు-

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

జ్ఞానానందమయందేవంనిర్మలస్ఫటికాకృతిం।
ఆధారంసర్వవిద్యానాంహయగ్రీవముపాస్మహే॥

శ్రీ రామాయణసంగ్రహే - బాలకాండః.

శ్రీసీతారామపాదాబ్జాన్యభివాద్యతనోమ్యహం। సు
ఖబోధాయ బాలానాం శ్రీరామాయణ సంగ్రహం॥ ౧ ॥
ప॥ ఆసీదయోధ్యానగరీ దేశే కోసలనామని। తస్యాంల
క్ష్మ్యాగుణైశ్వర్యసారాఙ్ రాజాదశరథోవసత్॥ ౨॥ ౫॥ తస్యకో

సల్యేతి సుమిత్రేతి కైకేయీతిచ తిస్రోభార్యాబభూవుః॥
తాసు ॥ ౧ ॥ ప॥ కౌసల్యాసుషువేరామమభిరామగుణా
కరం। శ్రీరామభక్తిభరితం భరతం కేకయాత్మజా॥ ౩॥ ప॥
అథలక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ ప్రాసూయేతాం సుమిత్రయా। ఏతే
కుమారాశ్చత్వారోప్యవర్ధంతదినేదినే॥ ౪॥ గ॥ దశరథస్తు
చౌలోపనయనాదీన్యథాకాలంవిధాయ । విధినధీతనిఖిల
విద్యానుపాధ్యాయైరకారయత్॥ ౨॥ గ॥ కదాచిదథయా
తుధానవిధ్వంస్యమానసత్రపరిత్రాణాయ । విశ్వామిత్ర
నామా మునిరుపగమ్య దశరథమయాచత రామం సలక్ష్మ
ణం॥ ౩ ॥ ప్ర॥ ప్రాహిణోన్మునిసంత్రాసాత్ప్రియావపిసు
తౌ నృపః। సరాజపుత్రావనయదటవీం కథయన్కథాః॥ గ
ప॥ సత్యప్యరణ్యసంచారే శ్రమస్యానుదయాయసః। ఉ
పాదిశత్తయోర్విద్యేబలామతిబలామపి॥ ౬॥ గ॥ వనమధ్యే
గచ్ఛతామేతేషాంపదవీం తాటకానామరాక్షసీరురోధ॥
౭॥ గ॥ స్త్రియమపిజగదపకారిణీం తాందాశరథిర్గాధితన
యానుమత్యావ్యాపాదయామాస॥ ౮॥ ప॥ అస్త్రాణిజృ
మ్భకాదీని తపస్వినితయోస్తతః। ఉపదిశ్యప్రవివేశస్వమా
శ్రమంకుశికసుతః। ౯ ॥ ప॥ సూరాసుబ [illegible]

స్తై ర్శోణితవర్షిభిః । రక్షోభిస్సహసంక్షోభం చక్రతుస్తా
టకాసుతౌ ॥ ౫ ॥ గ॥ దశరథాత్మజస్తు మహారిశ్వాసైః
మారీచమపాంసత్ పాశ్చాత్యసుబాహుప్రముఖక్షణదాచరగణా
న్ కేనైవబాణేన లీలయైవ సూదయామాస॥ ౬॥ గ॥ విశ్వా
మిత్రస్తు నిరంతరాయం పరిసమాప్య సత్రతంతుం రఘుసు
తాయ జనకసుతాం దిదాపయిషుర్మిథిలాం ప్రతిప్రాపైప్త॥ ౭
ప॥ రామపాదరజస్సంగాత్ప్రకృతింగతయా పథి । అహ
ల్యయా గౌతమస్య జాయయా యమపూజ్యత॥ ౮ ॥ గ॥ తద
నుమిథిలాం ప్రవిశ్య పరిగృహీతాతిథ్యః కౌశికో జనకాయాగమనకా
రణమావేదయతి। జనకేన ప్రదర్శితం శైవం శరాసనం దశరథా
త్మజో బభంజ॥ ౯॥ ప॥ జాతాం సందత్తు జనకో దూతైః స్వ
రిత గామిభిః । ఆహ్వాపయ దశరథం సకుటుంబపురస్సరం॥
౧౦॥ ప॥ అథోత్తమే ముహూర్తే స రామశ్చ ధర్మిణీసు
తాం । సీతామదాదాత్మసుతామూర్మిళాం లక్ష్మణాయ చ॥
౧౧॥ గ॥ అథ నిజానుజస్య కుశధ్వజస్య తనుజే మాండవీశ్రుత
కీర్తి భరతశత్రుఘ్నాభ్యాం దత్వా శుభేహాని వివాహమహ
మకరోత్ ॥ ౧౨ ప॥ అథానురూపదారాభిరుపేతైస్తనయై
స్సమం । ప్రతస్థే కోసలపతిస్సాకేతనగరం నిజం॥ ౧౩॥ ప॥

జిగీషయాగతంరామం భార్గవంరఘువంశజః । రామోఽ
గాయజయనమాలింగ్య పన్నుసంII ౧౩॥వ॥ అథప్రవిశ్య
నగరంసాకేతంరఘునందనః । సీతాం రమమాణస్స
సమ్మోదంసమవిందత॥ ౧౪॥ ... ... *

ఇతిబాలకాండః-

అథాయోధ్యాకాండః.

వ॥ తత భరతశత్రుఘ్నౌ తౌ తాదేశేనజగ్మతుః । యు
ధాజిదభిధానస్యమాతులస్యపురంప్రతి॥ ౧॥ వ॥ రామాభి
షేచనంకర్తుం యతమానంమహీపతిం । మంథరాకులిత
స్వాన్తా కైకేయీదుర్వచోఽబ్రవీత్ ॥౨॥ గ॥ యతిత్వంసత్య
సంగరోఽసి శంబరసంగరసమదీరితవరయుగశ్రేష్ఠమస్యాభ
లంర్థామస్యవనవాసం ద్వితీయస్యభరతాభిషేచసంచవిధే
హి॥ ౧॥ గ॥ నైవంయదివిషమూఃభుజ్య పశ్యత స్తవప్రా
ణాం స్త్యజామీతి॥ ౨॥ వ॥ ఇదంపరుషమాకర్ణ్యాఽమర్షి
తోఽన్యపతద్భువి । పపాతవజ్రనిర్భిన్నపక్షఃపర్వతరాడివ॥
౩ ॥ వ॥ అసత్యభీతోఽన్యపతచ్ఛిరేణప్రాప్యచేతనాం । కైకే

యాం ప్రార్థయామాస రామస్య భగవతో వనం॥ ౪॥ ప॥ బహు
ధా ప్రార్థ్యమానాపి సా ముమోచ న చాగ్రహం । నిమజ్జ
న్మహీజాని రసా శోకసాగరే॥ ౫॥ ప॥ వనం గచ్ఛామి తా
తేతి ప్రణమ్యాపృచ్ఛ్య రాఘవః । సాకం సౌమిత్రిసీతాభ్యాం
సమారుహ్య రథం రథీ ॥ ౬॥ ప॥ స పౌరాననుగతాన్పౌరాన్స్వాంశ్చ
వంచయిత్వా వినిద్రితాన్ । శృంగవేరపురే తత్ర త్యక్త్వా సజగామ
సురాపగాం॥ ౭॥ గ॥ తత్ర సంవసతా గుహేనార్చితః వ్యాధేన సు
హృదా సముత్తీర్య సురతరంగిణీం । సమవాప్య చిత్రకూటగిరిమ
సుజనరచితవరవసత్యాం సహసీతయా చిరమరంస్త రఘువరః॥ ౮
తతః॥ ప॥ మహాత్మా పుత్రశోకేన దివం దశరథో యయౌ । దూ
తైర్భరతమానిన్యురమాత్యా అనుగామిభిః॥ ౯॥ గ॥ స చ త
మాకర్ణ్య సకలాం ప్రవృత్తిం నిపత్య సంజ్ఞావిరహితస్సుచిరం
సహాయామవాప్య చిరాయ చేతనాం వివ్యవసిష్ఠాదినిర్దే
శేన కైకేయీమంథరా పూరణాద్వ్యథాయోర్ధ్వదైహి
కం దశరథాయ ప్రదాయ నిఖిలపౌరైస్సమమప్యేత్య చిత్ర
కూటాచలమవనిజానేశ్వరచరణారుణాంబుజయుగళే నిపపా
త॥ ౧౦॥ ప॥ మృతమాకర్ణ్య పితరం శుచా దత్త్వా జలాంజలిం ।
ప్రపచ్ఛ భరతం భద్రం పౌరాణాం పరమః పుమాన్ ॥ ౧౧॥ ప॥

తతస్స పాదపతనం రతేనాగ్రతోపి సః। స జగామ పురం రామ
స్యాజ్ఞాం శిరసా సంస్మరన్॥౧౦॥ ౫॥ అనంతరమగ్రజాదేశేనా
యోధ్యాముపేత్య భరతో నందిగ్రామే రఘునందనవజ్జటా
వల్కలధారీ సన్ సింహాసనప్రతిష్ఠాపితాభ్యాం రామపా
దుకాభ్యాం రాజ్యకార్యాణి విజ్ఞాపయన్ । రామాగమన
దివసాం గణయన్నువాస॥ ౫॥ ౬॥ రఘువంశపయోరాశి
శీతాంశు రణరాఘవః । ఆశ్రమాదాశ్రమం గచ్ఛన్ ప్రావిశ
ద్దండకావనం॥ ౧౧ ॥ ... ... ※

ఇత్యయోధ్యాకాండః-

ఆరణ్యకాండః.

౬॥ విరాధమసురం శ్వభ్రే నిఖనం దండకావిశన్ । శర
భంగమునిం రామో నత్వాగస్త్యముపాగమత్॥ ౧॥ ౬॥ త
దత్తానింద్రచాపాదీన్యాదాయ సహ సీతయా । పంచవ
ట్యాంచిరం రామో రేమేనుజకృతోటజే॥ ౨॥ ౫॥ తత్రకదా
చన హేమంతసమయే రావణానుజా శూర్పణఖాభిధానా
యాతుధానీ సౌందర్యసలిలశరధిం దాశరథిం నిరీక్ష్య భర్తా

మమభవాన్ భవత్వితి గ్రంథః ॥ ౧ ॥ వ ॥ పరిగ్రహీతుమాత్మా
నందాశరథ్యోరనిచ్ఛతోః। సీతాపహా గ్రహమిచ్ఛంతీ సాభ్య
ధావన్నిశాచరీ । ౩ ॥ ప ॥ ప్రజాపతింజిఘాంసంత్యా స్తస్యా
స్సౌమిత్రి రాత్మవాన్ । ఛిత్వాకృష్య గృహీకయా స్తనౌనాస
మదిద్రవత్ ॥ ౪ ॥ గ ॥ తదనుపగదేవసరిపేణుకులగిరిగహ్వరని
ద్రాణకేసరిణస్సముత్త్వజయంతీ పలాయ్య జనస్థానం ప్రతితీ
ప్రోసివస ఖరచతుర్దశసహస్రాణి యాతూన తదర్థవతీంశ్చ ఖర
దూషణత్రిశిరసో దశకంధరబంధూన్ రఘుధురంధరనిరాకర
ణాయనిర్యాపయామాస ॥ ప ॥ ఆయాంతమసురానీకమ లో
క్యావనిజాపతిః। ఆదిశ్యలక్ష్మణం సీతారక్షణే సధనుర్యయౌ ॥
౫ ॥ వ ॥ రామ స్తతో రాత్రిచరవీరవాహినీం వినాశయామా
సశరౌఘవృష్టిభిః । జేతారమాయాంతమవేక్ష్య జానకీ స
మాశ్లిషత్సత్వరమాత్మవల్లభం ॥ ౬ ॥ గ ॥ తదనుజనస్థానేవి
జనస్థానేసతిలంకాంప్రతిప్రపలాయ్యసదసిసపత్యచిరంవిలప్య
నివేదితోదంతాం వికృతముఖీం శూర్పణఖాం దశముఖోపి
లోక్యపటుపటాంకృత్యర్థంతాన్ సుసంహారమవమృశ్య ధార
మారీచసహాయః పరివ్రాజకభూమికాచ్ఛాదితో రఘుశా
ర్దూలపర్ణశాలాభ్యర్ణమాజగామ ॥ ౩ ॥ ప ॥ ఘూసాన్ ఘు

ప్రసంతంహారిణంసౌవర్ణంప్రేక్ష్యమైథిలీ । ఆర్యదేహినా
థేతిసైషయత్ప్రాణవల్లభం॥ ౬॥ దూరంగతేస్తమనుగం
క్రియయావిభావ్యవివ్యాధశాతవిశిఖేనరఘుప్రవీరః।చుక్రో
శదాశరథివత్సమృగోఽశ్రాస్మి లక్ష్మణానుజసఖిసఖిమైథిలీమ॥
౭॥ ప॥ తేనానార్తగదేతవిపన్నపరిత్రాతారమపినమాపన్న
విజ్ఞాయదేవరంప్రేషితవతీందశరథస్నుషాందశవదనోబా
హుభిర్నిజరథమారోప్య తత్పథపాతేన యోద్ధుమభియా
తస్య జటాయుషః పక్షపాతం ఛాయ లంకాంప్రవిశ్య
శోకవనికాయా మేనామతిభయంకర రాక్షసీ పరివృతాం
స్థాపయాంబభూవ॥ ౮॥ ప॥ అథన్యాయాంతమనుజమా
లోక్యోద్విగ్నమానసః । సీతామపశ్యన్నుటజేవ్యలపద్రా
ఘవ స్తతః॥ ౯॥ ప॥ సీతాపతిర్ధరణిజామథమార్గమాణ
క్షీణప్రతీక ముదితాశరరాజకృత్యం । సంస్కృత్యగృ
ధ్రనృపతింవికృతంకబంధం కృత్వావిదోషమమలామ్బుము
వాపపమ్పామ్॥ ౧౦॥ ... ... *

ఇత్యారణ్యకాండః-

ప॥ తతః కపిర్వాలిభయాన్నిలీనః సుగ్రీవనామా నిజ
వృశ్యమూకే । కోదండతూణీరధరౌ సమేతౌ దృష్ట్వాతి
భీయా ద్రాజభృత్యస్తుతౌ॥ ౧॥ ప॥ చిహ్నైర్దినేశస్య హితం సహా
నుమాన్ ధృత్వా ప్రాజ్ఞభూమిసురాకృతిం । గత్వాస
మానీయ నరేంద్రపుత్రౌ మైత్రీమతానీత్ ప్లవగాధిపత్య॥ ౨॥
గ॥ తతః । పరస్పరస్య వినివేదిత స్వానుభూతనిజకథౌ ।
కపినరవరౌ పరస్పరవైరివధాయ విరచితసంగరౌ బభూవ
తుః॥ ౧॥ ప॥ సుగ్రీవవిస్రంభకృతే సమున్దుంభేశ్చరీరమస్త్వా
త్యావదాంగుళీనఖాత్ । సప్తాపి సాలాన్ గిరిసాగలోకాన్ భిభే
ద బాణేనబిడౌజసాసమః॥ ౩॥ ప॥ తతః ప్రసీతః కపిపార్థివ
వోసౌ వృభుతిపుత్రేణ సమన్వయుధ్యత్ । భ్రాత్రోస్తయో
ర్భేదమనాప్నువానో బభూవ తూష్ణీం భరతాగ్రజన్మా॥ ౪॥
గ॥ అథ సరఘుకులతిలకో వాలిబలాసహిష్ణుతయా కాందిశీక
మపత్రపావశాదవనతగ్రీవం సుగ్రీవం సుమమాలాలంకృత
గ్రీవం విధాయ వధాయ వాలినో విధత్వా ద్వయోర్ధనమితి ప్ర

సర్వ్వాయుధాయుజః ॥ ౧॥ ప॥ తద్భ్రాతృష్వ్యతిసుగ్రీవేశ్వరస్య
దశరోహితః । జఘాన సంగ్రామోపాంతే వాలినం జగతాంపతి
నం॥ ౨॥ ప॥ తారాగావనీముఖగణ స్తాపస్వర స్వరస్సుతః
భర్తృర్వ్యసనేన్యపితృభ్రాతృ యుక్తో సన్న్యాలపంచ్చైరం॥ ౩॥ గ॥
తదనునిర్వృతిః తత్ సంగరో రఘుధురంధరః పురందరాత్మజస్య
స్వార్ధ్య వర్ధై హితకం కృతవంతం కపిపార్థివంతమభిషిచ్య గా
శ్వమాల్యవతిగిరావతివాహయాంచ కారవర్షాదివసాన్॥
౪॥ గ॥ తతో రాజ్యసౌఖ్యానుభవప్రమత్తం సుగ్రీవం పతిం
సౌమిత్రిర్భీషయిత్వా రామసకాశం నినాయ॥ ౫॥ ప॥ సీతాం
విచేతుం ప్లవగాన్ సర్వాన్ ఆహూయ భానవః । మాసావధాయ
సమవధిం ప్రాహైషీత్సకలాదిశః॥ ౬॥ ప॥ హనుమజ్జాంబ
వదంగదనీలప్రముఖా యామ్యాం దిశమభియాతాః । ద్వాద
శయోజనపరిమితమిరిణం ప్రాప్య శ్రాంతాః ప్రచురగుల్మ
పినం॥ ౭॥ ప॥ తతస్స్వయంప్రభాగుహాం ప్రవిశ్య హేమ
పాదపాం మధూపహార విస్మృత స్వకార్య రీతయోభవన్।
గతేవధా కదాచన ప్లవంగమేనకేన చిత్ప్రబోధితాపి లేఖపురు
ష్యైరమీ ప్లవంగమాః॥ ౮॥ ప॥ అథగుహాధినాథా స్వయం
ప్రభా చే మాన్ నామధూతా స్వజ్ఞాయఘళై మధుభిశ్చ స

మారాధ్యనిమీలితనయనాన్ క్షణాదేవగుహాబహిర్నిర్గమ్య గి
రింప్రావేశయత్ ॥ ౫ ॥ ప ॥ జానక్యాః ప్రాప్త్యుపాయార్థం సా
తాత్ప్రాయోపవిష్టాన్ప్రజగాద సంపాతిః । సంపాతి ర్విమాస
హజో జటాయోర్లంకాపురస్థాం రఘువీరపత్నీం ॥ ౧౦ ॥ స ॥
హృష్టాస్తే దశముఖపురీం యాతుకామాః కపీన్ద్రాస్తీ
ర్త్వా పారం జలధిమభవందక్షిణాంభస్సువేగాః । తుష్టా
నాథస్సపవనతనయం జాంబవాన్ప్రాగ్యపశ్యత్ స్వస్త్యై పాన్యో
భవమువఫాల్గునమాసిబద్ధసంధః ॥ ౧౧ ॥ ... ... ※

ఇతి కిష్కింధాకాండః

అథ సుందరకాండః.

ప ॥ తతో మహేంద్రశిఖరాదుత్ప్లుత్య హనుమాన్ బలీ । సురసా సింహికే భిత్త్వా లంకాబహిర వాతరత్ ॥ ౧ ॥ ప ॥ సాయం ప్రవిశ్య లంకాయాం సర్వతః విచికాయ సః । కుత్రాప్యదృష్ట్వా వైదేహీం రావణాంతఃపురం యయౌ ॥ ౨ ॥ గ ॥ తత్ర రత్నపర్యంకే రావణేన సహాశయా

నాం రతిమివ త్రిభువనసుందరీం మందోదరీం నిరీక్ష్య సమీక్షి
తాం క్షితిసుతేతి ముదితః పవనతనయః కాకుత్స్థస్య పత్నీ సే
యం భవేదితి నిశ్చిత్య పురస్తాత్పానశాలామధ్యస్యాశోకవని
కాయాం పిశాచీభిరభయంకరాభీ రాత్రించరీభిర్వృతాం
మానాం కనకసాలభంజికామివ వనితామనోహరమహత్త్వే
స్సైనాసనగతాం శింశుపాతరోః పరిపత్రసంచయే నిలీ
యశ్శృణ్వంస్తదాలాపానవతస్థే॥ ౧॥ ప॥ తతో ఉత్తీతత్రి
యామాయామ్యాం త్రియామాయాం దశాననః। ప్రబుద్ధ్యాగత్య
వై దేహీం భవభార్యేత్యయాచత॥ ౩॥ ప॥ తృణాయామస్య
మానాసా రావణం రాక్షసేశ్వరం। నినింద వివిధైర్వాక్యైః
పరుషైః కర్ణదారిభిః॥ ౪॥ ప॥ అథ నక్తంచరపతౌ స్వీయా
ధికృతే గతే। రాక్షస్యః క్రోధసంరబ్ధా జానకీం సమతర్జ
యన్॥ ౫॥ ప॥ అశక్నువంతీ తాం బాధాం సోఢుం సుదుస్సంధ
నాదనాః। పొత్తుం పాదపశాఖాయాం వేణీమూలం సజ
యత్నస్తు ప్రభూత్॥ ౬॥ ప॥ తతో వతీర్య హనూమానభివాద్య మ
హాసతీం। జానీహిమాం విద్ధి రామస్య దూతమిత్యబ్రవీద్వచః॥
౭॥ ప॥ గతా సంతాపాథాత్మానం రావణం కామరూపిణం।

విశ్వాసాయ [illegible] రామ [illegible] ॥ గ॥
కథయామాస [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ గ॥ [illegible]
[illegible] సంవిశ్వాస్య [illegible] తోరణం చూర్ణయామ
[illegible] ॥ ౧౦॥ గ॥ [illegible] తదను
[illegible] బోధయిత్వా
రశోకవనికామభాంక్షీత్॥ ౨॥ గ॥ విదితోఽథ తస్య పానవాటా
యితవంతస్య దశకంధరస్య నిదేశేన సమాగతాన్ అశీతిసహ
స్రాణి కింకరాన్నామ రాక్షసాన్ ప్రహస్తసుతం జంబు
మాలినం పంచసేనాపతీన్రావణాత్మజమక్షంచ తద్విధై
ర్వ్యాలేన పాదపైర్గండోపలైస్తథాన్యైరాయుధైశ్చ తేన
నిహత్య సంవర్తసమయసమవర్తీవావతస్థే॥ ౩॥ ప॥ అథేం
ద్రజేత్రా ద్రుహిణాస్త్రబద్ధో విమోచితో భాంచ్ఛణరజ్జు
బంధైః । కథావికార్యాయనిబద్ధవత్కపిస్సభామగాదా
శరనాయకస్య॥ ౧౧॥ యుగ్మం ॥ వ ॥ తత్ర రాక్షసనార్ధా
లైస్సేవితస్యాశరేశితుః । సింహాసనాదుచ్ఛ్రితరేవాలసింహ

సనేనిపీడితః ॥ ౧-౨॥ ప॥ కస్త్వం కుతస్త్యః కుత్రత్యః కిముద్దిశ్య
సమాగతః । ఇతి దైతేయపతినా పృష్టః పావనిరబ్రవీత్ ॥
౧౩॥ గ॥ అస్తి కశ్చన రామో నామ దైతేయనిబర్హణే
ప్రాచీనబర్హిషస్సహోదయస్య దశరథస్యజఠరాన్నిఖిలనిశా
చరనికారణాం యుధగణ్యామవతీర్ణ స్తాటకాటవీదవకృపీట
యోనిః సుబాహుమారీచప్రముఖపలాశసజాలతూల వా
తూలః స్వసరాధవిరాధ వధనిధాయీ మండేశ్వరకందర్ప
దర్ప ఖర్వీ[illegible] ఖర దూషణ ప్రముఖర
క్షోగణతూలాశుశుక్షణిశ్శాపాంధకబంధబన్ధవిమోచనశ్చ॥
౪॥ గ॥ కించస్స్మరసికేల ధనుర్గుణనిష్పందీకృతవింశతి భుజం
నిశ్శ్వసద్వదనపరంపరం భవంతమపరిమేయ వీర్యాగ్రజః
కార్తవీర్యార్జునః కారాగారే స్థాపయిష్యతీతి ॥ ౫॥ గ॥ త
మపివిజితవతః పరశుధారయా క్షితిమక్షత్రియామేకవింశతి
కృత్వః కృతవతో జామదగ్న్యస్య గర్వదహన నిర్వాపయి
తాయం ॥ ౬॥ అపిచ ॥ గ॥ విస్మార్షీః కిమఖిలలోకాభినంద
నీయబాహుబలశాలీ వాలిస్వజిఘృక్షయోపేత్య పృష్ఠతస్స
మాశ్లిష్టవంతం భవంతమజానాన ఇవ జలధినాతవత్సరః క

[illegible] ౨
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ ౮ ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
మాల్యవంతం [illegible]
వసతి ॥ ౯ ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible] పరిగృహీత పరివ్రాజక [illegible]
[illegible] శాలామన [illegible] ॥ ౧౦ ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]

తస్యా [illegible] భువన [illegible] గమనమిత్యా [illegible] గం వ్యథాం
[illegible] నం [illegible] కమాద్యం [illegible]॥ ౧౪॥
[illegible] యామి [illegible] పాం ర
[illegible] । [illegible] తాం [illegible]
సీ [illegible] తాం కాలభుజంగకన్యాం॥ ౧౫॥ సఖా తే సుగ్రీవోపి
తవ [illegible] ర్యాం జనకజాం రఘుశ్రేష్ఠం రామం గమయ కరి
ష్యంతుం జగమివ । స చేదేవం [illegible] మానుజ శరశకై ర్ధ్యాతు న
గరీభా [illegible] ద్వ్యాశ్వస్తానాం విలపనర వై ర్న్యాదితదశా॥ ౧౬॥
[illegible]॥ ఏవం బ్రువాణస్య సమీరసూనోర్వ్యథం సమాజ్ఞాపయ
[illegible] రేంద్రః । దూతా [illegible] వధ్యా భువనేషు వీరై రతన్య షే
[illegible] మత్తో [illegible]॥ ౧౭॥ సకైస్సంవత్సర్త్రైర్లేన సి
[illegible] సంయు [illegible] । వా [illegible] మస్య దశగ్రీవః కార
[illegible]॥ ౧౮॥ గః విదితవృత్తాంతయా
[illegible] యద్యహం పతివ్రతా
[illegible] నిజలూనలో మా
స్య దహంతే [illegible] మపత్య్య శాఖా [illegible] వరిష్ఠః
[illegible]

పౌరాన్భృత్యాన్కృత్స్నశస్త్రైర్జనా త్వన్యైస్తే [illegible] ౧-౦ ప్రయాణ్యస్త
జానకీంని స్త్రీగ్యజలధి సమ్పన్దయోష్మాస్న సీ[illegible]తేనకథితే
సజాన్వవధాపరిదీనాన్యనిధానిః ౮౯॥ ౧౧॥ ౭॥ తతోఽ[illegible]
గాలోక్షిప్తవనేశాః ప్రసన్నాశే । ప్రసన్న[illegible] యం
రామాయాశుపితపితః॥ ౧౫॥ ౭॥ [illegible] సం సు
గ్రీవస్యవనిముఖాః । ప్రహృష్యమాణో [illegible] తృష
పిపాసితాః॥ ౨౦॥ ౪॥ అనుమతో [illegible] ౨౧॥
వనపాలందధిముఖం భూ[illegible] వానర్వ
నాదిసాపరిహాసేనదంతైర్గంతశోసనఖై[illegible] సాంత్వే
ర్భ్యాంచపీటూప్రదానేన [illegible] రాఘ[illegible] స్త్రాడనే
నవృతైః ప్రహారేణగండోపలైఃపిండీకరణేనచతం కాంది
శీకం విధాయసత్వరంప్రధావ్యసలక్ష్మణంసుగ్రీవం రాఘవ
మహావమహిమితియాప్రపేదుః॥ ౧౨॥ ౫॥ సీతాప్రవృత్తిం
విజ్ఞాప్య రాఘవాయాంచనాత్మజః । సర్వస్వదానసదృశం
రామాలింగనమన్వభూత్॥ ౨౧

ఇతిసుందరకాండః.

✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿

శ్రీరామాయణసంగ్రహే - యుద్ధకాండః.

ప॥ అథనిశాచరనాథపురస్థితాం జనకజామవగమ్య రఘూద్వహః । ససుమలోకతతూణయుగంధనుః ప్రళయపావకదాహకయాదృశా ॥ ౧॥ గ॥ అథసుగ్రీవసందేశప్రచలితమాంజనేయతారేయసమారూఢరామలక్ష్మణనిరీక్ష [illegible] ప్లవంగమర్క్ష గోలాంగూలబలము త్ప్లవనసన్నైవవిలంఘితనగనదీవిపినం సదుదధివేలానిలయసహారే మహేంద్రశిఖరకాన్తారే ఫలమధూపహారేణాప్యశ్రమమపానయత్ ॥ ౧॥ గ॥ తదను దశముఖశ్చారముఖాదశేషమాగతం ప్లవంగమబలమాకర్ణ్య కింకర్తవ్యతామూఢః ప్రహస్తముఖమంత్రిసంయుక్తో యోధనోత్సాహాహితైషిణం రాఘవాయ సీతాసమర్పణముపదిశంతమనుజం విభీషణం సదసి ధిక్కృత్య నిస్సారయాంబభూవ ॥ ౨॥ ప॥ తతస్సమాగత్య పదోః పతంతం విభీషణం ప్రాగపి చ్యుతరాజ్యే । ఉపేక్షమాణం జలధిం నిజార్థనాం ఘనంజయా

స్త్రీ [illegible]

[illegible] తేసతే । [illegible]

[illegible] ॥ ౩ ॥ ౧ ॥ అతివి [illegible]

స్యాతపిమః [illegible]

[illegible] ప్రపన్న [illegible]

[illegible] ధి [illegible] విమోచ [illegible]

[illegible] పశ్యాజిహ్వామపశ్య [illegible]

యుతే ॥ ౩ ॥ ౧౫ ॥ [illegible]

స్తు స్సశిరశ్శరాసనం । మమ మాం ప్రసీతాం [illegible]

ప్రియా సమాశ్వాసయ దా స్తభావతైః ॥ ౪ ॥ ౬ ॥ [illegible]

యసీతాం దశరాఘవేతి హీత స్తతో బోధయ [illegible]

వాక్ । రక్షోధిప స్తం పరిహాస్య సేనాం [illegible]

[illegible] ॥ ౫ ॥ ౬ ॥ తస్యా బ్వా [illegible] సముత్థితాం

[illegible] మాలోక్య [illegible] ప్రవహిగ

న్నాప్యం గదేనాహుః । [illegible]

తా బభ్యోరగా [illegible] గత్వా [illegible] జనక

[illegible] వేపజ్జ [illegible] ॥ ౬ ॥ ౫ ॥ అథ [illegible] సనాగత

[illegible] క్షాత్ర రాజపు
[illegible] నోత్సాహాటు ప్రత్యుత్స హనూమ
[illegible] ప్రహస్త ప్రభృతీన్వాహినీ
[illegible] ధూమ్రాక్షా జగద్భయంకరేణ కారేణ
[illegible] మని [illegible] సహాయైః త రావణః॥ ౪॥ ప॥ సాలాన్గిరీం
శ్చ [illegible] కపివీరసేనా [illegible] నిర్హార్భ్యవి ల
[illegible]
[illegible] సర్వా [illegible] రిందధావ॥ ౭॥ ప॥ కుంభకర్ణము
ఖజస్య భాగతం భక్షయంత మఖిలాన్వలీముఖాన్। ధూ
మ్రాక్షపతి సూచయ [illegible] శృష్ట్వృష్టిముకరోత్సర వ్రజః॥
౮॥ ప॥ నరాంతకదేవాంతకప్రభృతి రాక్షసానీకినీపతిష్వ
[illegible] కాశాసని సమాధిస్సంయుగే। హతేష్వ [illegible] హనూమత
శీఘ్రసముద్ధృతసేనాపతీ విహాయసహారామలక్ష్మణ మమూ
ర్ఛయద్వాహినీం॥ ౯॥ ప॥ [illegible] దిపనియోగేన వేగేనపవ
నాత్మజః। సంజీవినీశిలతాధారమానయామాసభూధరం॥

౧౦॥ ప॥ సంజీవిగిరిసమీరసూనుచ్ఛిన్నశస్త్రాఘాతవ్యథైః
కలుషితాం నగరీం విహాయ । యుద్ధాయ సంగతవతః మకి
రాక్షకుంభపూర్వాన్ సగ్రఘ్నం తేషు కపీశసుగ్రీవాద్యైః॥
౧౧॥ ప॥ క్రుద్ధదశముఖాత్మజోఽగగనస్థః పునాథునాగాః ప్రాప్త
గృహ్యభరతాగ్రజ ప్రసన్నవేష్యలంకారగః । ప్రతిష్ఠ
తోరణే హనుమతః పురః పశ్యతశ్చ కర్ణజనకాత్మజాం ప్రతి
కచకేన మాయామయీం॥ ౧౨॥ ప॥ [illegible]
యకాంతికం గంతవ్యం [illegible] ప్రసాద్య [illegible] । ఆగ
థవాన్ రాఘవలక్ష్మణౌ తత్ర స్త్రీ [illegible] శ్వేద
తః॥ ౧౩॥ ప॥ విభీషణాశ్వాసితే రఘునాజ్ఞయా గత్వా హా
న్వాతత్ప్రముఖైర్వ్యాలిముఖైః । వినాశితే సమరాణి విభీష
ణస్స్వాగమచ్ఛక్రజయీం తాం గణం॥ ౧౪॥ ప॥ తత్స్వ్రింద
నోన్నతతరే పవనాత్మజస్య స్కంధే నివిశ్య వినిపాత్య శరా
సనేకాన్ । సౌమిత్రిణిస్ఛిన్న రామ వ్యతిశ్చ్యతేణా పౌరంద
రేణ విబుధాః కుసుమాన్యవర్షన్॥ ౧౫॥ ప॥ శక్రారాసి

షం తేసుతే దశముఖశ్శోకాబ్ధిమగ్నశ్చిరం ప్రియస్యాత్మః ప్రతి
రోధమపృగణయ౯ల్లోకైకవీరాగ్రణీః। విశ్వస్తాపవిదేవ
నాగవపిన్గిస్స్వాఖిలాశాంచలాం లంకాం ప్రేత్య రణాం
గణం ద్విగుణితక్రోధస్సమాగాత్మతః॥ ౧౬॥ వ॥ కపిస్స్ర
వాహ్ని విదారయన్నయం బభూవ సౌమిత్రిశరైరసహ్యవ
సః। ప్రయుజ్యశక్తిం న్నవనైకభీషణా మమూర్ఛయల్లక్ష్మ
ణమింద్రజిత్క్రుధం॥ ౧౭॥ వ॥ ~~సంజీవినీమారుతజన్మ~~
సమిత్యహ్యాస్థాంఘుకంశవర్ధనః। అఖండలప్రేషితమాతస్మ
వాజినం సమారురోహ తథసమాతలింరథం॥ ౧౮॥ గ॥ అథదశ
రథతనయ దశవదనయోర్ద్వారుణ వినివారిత వైశ్వానరం
శైన తేయ సముత్సాదితదాందశూకం వాతాస్త్రవిసర్ధా
తజై మూతం వైకత౯న వినికతితతామిస్రం వాసవ నిష్ఠా
సితదానవం వాసుదేవప్రచలాయితవానదేవమప్యనితల
నివిష్టసురమునిప్రభృతిభిరత్యాదరేణావలోక్యమాన మః
దభూతభూతపూర్వమయోధనం॥ ౫॥ వ॥ శంసన్నలా

స్వవపిష్టై [illegible] స్తుతి [illegible]

[illegible] స్త్రి [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

కవి [illegible] తి [illegible]

క్ష తాత్త్వ సంద [illegible]

ష స్తుతః॥ ౨౧॥ [illegible]

షితః। విశేషు [illegible] ౨౨

హ॥ పరేశవ [illegible]

[illegible]

[illegible] ౨౩॥ హ॥ [illegible]

[illegible] ప్రభుః। సమా

ప్రరోధశ్చ [illegible] కథాపద భరద్వాజ తపోవనం

[illegible] ౨౪ [illegible] వ। త [illegible]

సాగరైః ప్రవాళాభమాణైశ్చ రత్నాకరాభిధైః । విద్యుత్[illegible]

[illegible]

[illegible] ప్రపూర్ణాని [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] । [illegible]

[illegible] ॥ ౨౮ ॥ … … ❋

ద్వితీయ ఖండః

~~~~~o~~~~~
~~~~~

శ్రీరామాయణసంగ్రహే,

ఉత్తరకాండః,

సుగ్రీవప్రముఖైః [illegible]

పుత్రౌ ప్రాప్య కుశాధితౌ [illegible] నారద [illegible]

తరః। నిత్యం సాధకమాత్రవిస్తృత [illegible]

పృథ్వీ [illegible] ప్రాప్యం

హానిస్త్యంతుకం॥ ... ... *

ఇత్యుత్తరకాండః.

పః ఇతివైయాకరణేన శ్రీమద్రామానుజాభిధానేన।

రచితం రామాయణసంగ్రహమనుగృహ్ణాతు జానకీజానిః॥

రామాయణసంగ్రహస్సంపూర్ణః.

శ్రీ రస్తు.

అకర్మకాది ప్రయోగాః

ఉదాహరణాని ప్రదర్శ్యంతే.

రామో విరాజతే. అకర్మ ప్రయోగః

~~రామో [illegible] మాలా~~
~~యుక్తా... ... ... } సకర్మ ప్రయోగః~~

రామచంద్రో దశగ్రీవం పర
లోక ముపనీనయత్ ॥ ౧॥ } ద్వికర్మ ప్రయోగః

రామేణోపార్జితా కీర్తిః కర్మణి ప్రయోగః

రామచన్ద్రేణ భూయతే। భావే ప్రయోగః

రామేణ కుంభకర్ణ స్తు ప్రాపి
తస్త్రిదశాలయం॥ ౨॥ } ద్వికర్మకః కర్మణి ప్రయోగః